

HIND 30 SENI

NR.

17

POLITSETTE

Lodix parim
kinga kreem

Sigella
parim poonimisvaha

Sidol parim
puhastusaine
metallile ja klaasile

NOACK autopatareid, raadiopatareid.
Shamottkivid ja shamottsavi.

Firma FR. EWERS & POEG Peaesindaja: **CARL WIEGAND**
Alaline ladu.
Hinnad võistluseta. Tallinn, Uus t. 24-3, tel. 444-79, pk. 374

P. KUNERTH

Tallinn, Narva 10. Tel. 319-14.

Igasuguseid kummi- ja elektrikaupu. Raadio tarbeasju.

A-S., „EESTI-AGA“

JUHATUS: Vene tänav 11-a, telefon 441-33
TEHASED: Põhja 5, Miinisadam, telefon 439-96

ERIALA: hapniku ja atsetüleengaasi valmistamine ja kõigi nende gaasidega seotud seadete ja aparaatide müük, näiteks: keevitamisaparaadid ja materjalid, tuleornide, vedurite jne. valgustusseaded. Rootsi karbiit mark „Ljunga Stjärn“ igasugustes tükkides laos alati saadaval.

METALLIDE KEEVITAMISE KOOL

Politseileht

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 17 (496)

TALLINNAS, 18. SEPTEMBRIL 1937.

XVI aastakäik

KÄESOLEVAS NUMBRIS LEIATE: Rahvusvahelise Kriminaalpolitsei Komisjoni areng ja saavutusi — A. Liit. — Sina ei pea valetama. — Ipriit — praeguse aja ohtlikem sõjagaas — E. Umbria. — Üleriiklikud politsei spordivõistlused. — Põgus pooltundi Balti paviljoni ümber Pariisi maailmanäitusel — Adamson-Eric — jm.

Tallinna Linna
Keskraamatukogu

SPORDI TÄHE ALL...

Siseminister K. Eenpalu tervitab politseisportlasi üleriiklikel politsei spordivõistlusil. Tema seljataga Politseivalitsuse direktor R. Veermaa ja teisi politsei juhte.

Rahvusvahelise Kriminaalpolitsei Komisjoni *areng ja saavutusi* *)

A. LIIT.

1923. a. septembrikuus Viini politseikongressi poolt moodustatud Rahvusvahelise Kriminaalpolitsei Komisjoni (lühendatult RKK) esimeseks sammuks oli hankida kongressist osavõtnud riikide valitsusilt ametlik tunnustus komisjoni tegevuse alustamiseks. Sellekohased vastused saabusid juba 1924. a. maiks, olles kõik jaatavad: Ühtlasi komisjon Austria välisministeeriumi vahetalitusel saatis Viini kongressi aruande ka kõigile teisile valitsusile, paludes neid komisjoni tunnustada ning selle tegevusest osa võtta, mis paljudes kongressist mitte-osavõtnud riiges leidis tegelikkus vastukaja komisjoni liikmete määramise näol, kuna teised jälle nõustusid komisjoni üritusist osa võtma ilma ametliku esindaja määramiseta (nende hulgas ka Eesti).

Valitsuste poolt tunnustatuna astus RKK 1924. a. 19.–22. maini Viinis oma esimeseks töökoosolekuks kokku. Esindatud olid Holland, Taani, Saksa, Austria, Tšehhoslovakkia, Ungari, Jugoslaavia, Poola ja Jaapan.

Esimese koosoleku tähtsamaist otsuseist olgu nimetatud:

1) Soovitada võtta üldiselt tarvitusele Kopenhaageni politseipresidendi Hakon Jörgenseni poolt leitud kaugeidentifitseerimise meetod rahvusvaheliste kurjategijate isiku-kindlakstegemiseks.

Selle meetodi järgi, mis avaldatud H. Jörgenseni poolt 1921. aastal, jaotatakse registreeritu iga sõrmejalg erilise luubi abil sektoreisse ja igas sektoris leiduvate eritunnuste kohaselt koostatakse jälgedest numbrilised valemid, millele lisandatakse kõigi kümne sõrme mustrite numbriline valem. Mõlemad valemid kokku kirjeldavad näpujälgi seevõrd üksikasjaliselt, et on võimalik valemis kirjeldatud jälgede identsus, resp. ebaidentsust kindlakstegemisele kuuluva isiku näpujälgedega peaaegu eksimatult kindlaks teha. H. Jörgensen pani ette, võtta see meetod kasutamisele rahvusvahelises ulatuses. Selleks oli vaja moodustada rahvusvahelise keskbüroo, kuhu iga maa politsei saadaks oma tuntud rahvusvahelise ulatuses teotsevate kurjategijate näpujäljed, mille järgi büroo koostaks sel-

lekohased registrid ja saadaks kõigile politsei-asutusile kätte.

Viini kongress ja RKK tunnistasid Jörgenseni ettepaneku kasulikuks ning RKK palus Jörgenseni moodustada büroo Kopenhaagenisse, millega Taani valitsus nõustuski. Komisjoni otsuse kohaselt asuski Jörgensen virgait tööle, avaldades juba 1925. a. esimese registri, mis sisaldas 5000 rahvusvah. kuritegevuses kahtlase isiku näpujälgede vormelid, ja 1926. aastal korraldades Kopenhaagenis 2-nädalase kursuse välismaa politseiametnikele meetodi põhjalikuks tundmaõppimiseks. H. Jörgensen suri ootamatult 1926. a., kuid büroo asju ajas Kopenhaageni politsei kuni 1930. aastani ustavalt edasi, kusjuures viimane (1929. a.) register sisaldas üle 8000 valem. Viimasel ajal näib kaugeidentifitseerimise asjandus olevat jäänud soiku, kuna uusi väljaandeid pole enam ilmunud.

2) Asutada RKK juurde alaline büroo asjaajamise korraldamiseks, asukohaga Viinis, mille ülalpidamise kulude katteks paluda valitsusi määrata summasid proportsionaalselt rahva arvule.

3) Asutada komisjoni juurde rahvusvaheline keskus valeraha valmistamise ja levitamise vastu võitlemiseks ja soovitada valitsusile moodustada igas riigis sama ülesandega keskus rahvusvaheliseks läbikäimiseks. Kohaliste keskuste ülesandeks seati koondada oma riigis kõik valeraha valmistamise ja levitamise kohta käivad andmed ja juhtumid, millel on rahvusvaheline ilme, informeerida RKK, kes omakorda informeerib neist üldiselt. Kuna see ettevõtte vajab publikatsiooniorganit, siis astuti ühendusse ja jõuti kokkuleppele Viinis juba varemalt sealsete pankade poolt väljaantava „Erkennungszeichen echter und gefälschter Banknoten und anderer Werte“ („Õigete ja võltsitud paberrahade ja muude väärtmärkide tunnused“), mille väljaandjad nõustusid andma RKK käsutusse. Hiljem täiendati kõnesoleva keskuse ülesandeid igas riigis käibel olevate õigete rahamärkide proovide ja kirjelduste levitamise, samuti rahamärkide käibelt kõrvaldamise teatamise kohustusega. Meil moodustati kohalik keskus politseivalitsuse juures, kes RKK keskusega seisab alalises ühenduses. Pealeselle aboneeri-

*) Vt. „Politseileht“ nr. 15.

vad „Erkennungszeichen'i” veel Eesti Pank ja mõned suured erapangad.

Mõni aasta hiljem asutati sama komisjoni juurde analoogiliselt valeraha valmist. ja levit. vastu võitlem. keskusele ka passivõltsimise vastu võitlem. keskus.

4) Asutada komisjoni juurde teadete kogu rahvusvaheliste kurjategijate kohta, mis esijoones sisaldaks mitmekülgseid andmeid rahvusvah. teotsevaist tasku-, kaupluse- ja raudteevaraist ja suurpettureist. Selleks iga maa politseikeskused peaksid saatma komisjonile vastavaid andmeid ning komisjon omakorda varustaks neid andmetega järelepärimisile kahtlaste tüüpide esilekerkimisel.

5) Komisjoni kaudu organiseerida põgenenud kurjategijate rahvusvahelist otsimist.

6) Asuda välja andma rahvusvahelist politseilehte. Viimase suhtes, et saada üle kulkisimusest, lepiti esialgu kokku Viini politseipresiidiumi poolt väljaantava „Öffentliche Sicherheit'iga”, mis kuni oma lehe käimapanekuni nõustus täitma komisjoni häälekandja kohuseid. Seejuures RKK osa lehes otsustati avaldada „Internationale Öffentliche Sicherheit” nime all, ning sisu tuua neljas Viini kongressil tarvitatud keeles: saksa, inglise, prantsuse ja itaalia.

„Intern. Öffentl. Sicherh.” alias „Sûreté Publique Internationale”, „Sicurezza Pubblica Internazionale” hakkas ilmuma 1925. a. algul, on vahepeal kujunenud iseseisvaks leheks ja jätkab käesoleval ajal oma XIII aastakäiku, ilmudes vajadust mööda 1—2 korda kuus. Lehe sisuks on: 1) RKK avalikud teadaanded, 2) rahvusvahelise kuritegevuse vastu võitlemist käsitlevad artiklid, 3) üksikute maade kriminaalpolitseide tegevuse aruanded, 4) kriminaalilise uudiskirjanduse arvustusi ja 5) rahvusvaheliste kurjategijate otsimiskirjad (viimased täidavad lõviosa sisust). Otsimiskirju täiendavad sageli kriidipaberil toodud otsitavate isikute ja röövitud vara pildid.

Karlsruhe politseinäituse puhul 19.—21. juunini 1925. a. kokku tulles otsustasid RKK liikmed rahvusvahel. otsimiskorraldust täiendada veel teadmata kadumaläinud isikute otsimisega ja tundmatute laipade piltide ja kirjelduste avaldamisega, kui tekib kahtlus, et laiba leidmisel võiks olla tegemist välismaalasega.

Kõik esimesel koosolekul tehtud otsused suudeti juba järgneva kahe aasta kestel ellu viia ja eelkirjeldatud seadeldised on kuni siiaajani püsinud ja täienenud, pakkudes head toetust rahvusvahelise kuritegevuse vastu võitlemises.

RKK teine ametlik koosolek leidis aset Viinis 1926. a. 26.—28. aprillini. See koosolek tegeles peamiselt esimesel koosolekul otsustatud kartoteekide ja teadetekogude korralduste vii-

Sügis murrab sisse.

mistlemisega. Uutest algatustest oleks nimetada:

1) sooviavaldust, et reisipassid, kus need olemas, varustataks omaniku päevapildiga ja parema käe nimetissõrme jäljendiga (viimane osa sooviavaldusest on seni jäänudki sooviavalduseks);

2) asuda koostama politsei rahvusvahelist telegraaficodi Viini politseidirektori dr. Brandli poolt ettepanud süsteemi alusel;

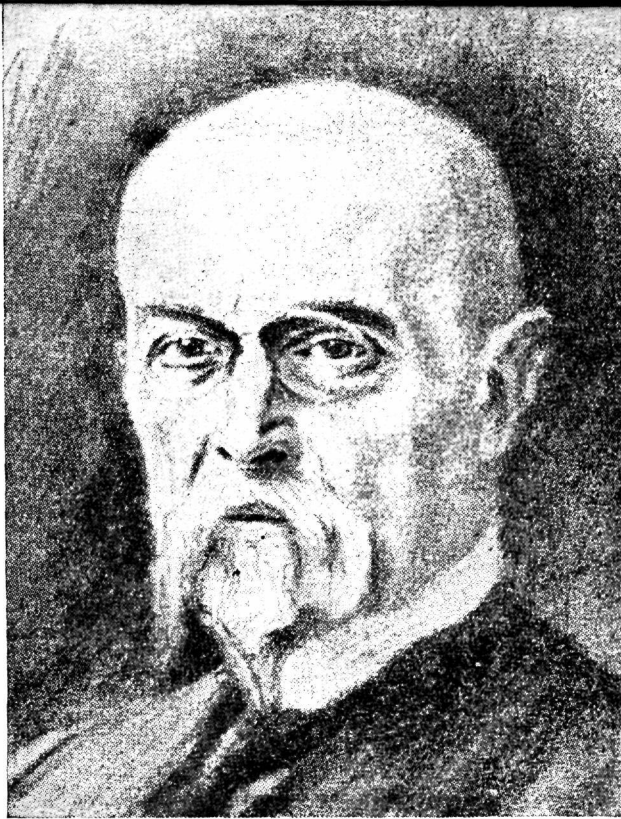
3) asuda võitlema sopakirjanduse ja -filmide vastu, avaldades „Intern. Öffentl. Sicherh.” seesuguseks tunnustatud raamatute ja filmide nimekirjad (jäi paberile);

4) koostada ja anda välja rahvusvaheline kriminaaltehniline sõnaraamat.

Järgmine koosolek peeti samal aastal 27.—30. septembrini Berliinis ühel ajal samas asetleidva rahvusvahelise politseikongressiga. Kongressist võtsid osa ka Eesti esindajad, teiste hulgas nende ridade kirjutaja.

Berliini koosoleku päevakorras ei seisnud uusi algatusi; see koosolek oli määratud kongressi tutvustamiseks RKK senise töö ja saavutistega ning sellele tunnustuse hankimiseks, mis kongressil ka täiel määral saavutati.

RKK neljas aastakoosolek peeti 1927. a. suvel Amsterdamis. Selle koosoleku tähtsamaks otsuseks oli politsei rahvusvahelise raadioühenduse loomise mõtte algatamine, kuna muus osas koosolek piirdus büroo aruannete ja mõningate kriminaaltehniliste referaatide ärakuulamisega. Koosolekul ülesvõetud politsei raadiovõrgu kavatsus teostus juba kolme aasta pärast. 15. novembril 1930 Saksa, Austria, Poola ja Tšehhoslovakkia sõlmisid sellekohase kokkuleppe. Hiljem ühinesid sellega Ungari, Belgia, Prantsusmaa ja Šveits. Seega kuuluvad prae-

Möödunud teisipäeval suri kõrges vanaduses Tšehhoslovakkia president ja riigi looja Thomas Garrigue Masaryk. Viimase surmaga kaotas Tšehhoslovakkia praeguse ajastu suurima vaimu ja suure eurooplase.

Masaryk sündis 7. märtsil 1850. a. kutsari pojana. Pärast algkooli lõpetamist pandi nooruses lakaspa juurde õpipoisiks, missuguse kutse ettevalmistusega andekas inimene ei rahuldunud, vaid põgenes vanemate juurde ja astus gümnaasiumi ja seejärel Viini ülikooli filosoofia teaduskonda. Aastal 1882 sai ta Praha ülikooli professoriks ja sealse elukeskuses hakkas tegelema poliitikaga. Oli hiljem kahel korral rahvasaadikuna Viini parlamendis ja maailmasõja puhkemisel siirdus välisriigesse tšehhide ja slovakkide leegioni formeerima, kes võitlesid liitlaste poolel. 1918. a. kirjutas ta alla tšehhide ja slovakkide ühinemise aktile. Kui revolutsiooniline rahvuskogu kuulutas samal aastal välja Tšehhoslovakkia vabariigi, nimetati Masaryk presidendiks, kus püsis 1935. aastani.

Masaryki kaotust leinab kogu Tšehhoslovakkia rahvas, leinavad rahvad ja riigid, kelle deviisiks on: „Meie kõik, rahvad ja kodanikud, tahame eelkõige olla inimesed.“

gu kõik Kesk-Euroopa riigid politsei raadiovõrku.

Politsei rahvusvahelise raadiovõrgu kesksaatejaama ülesannet täidab seni Berliini politseipresiidiumi saatejaam, mis peab ühendust lepinguosaliste maade vastuvõtijaamadega pikal lainel. Iga suurem lepinguosaline maa omab peale selle veel oma asutuste raadiovõrgu, mis töötab lühilaineil. Mõlemad võrgud on omavahel ühenduses ja täiendavad teineteist. Teated antakse edasi morsemärkidega. Peajaam levitab teateid kolm korda päevas: kella 11.00, 18.00 ja 24.00 ajal. Levitatavad teated puudutavad peamiselt rahvusvaheliste kurjate-

gijate liikumist ja välismaale põgenenud kurjategijate vahistamiskorraldusi.

Politsei rahvusvaheline raadioühendus on kahtlemata RKK olulisimaid üritusi, ja võib loota, et see võrk aasta-aastalt laieneb. Ajastul, mil kurjategijad võivad kasutada lennukeid, peab politsei omama sidevahendeid, mis ületavad kiiruselt lennuki.

RKK järgmised koosolekud peeti: 1928. a. Bernis, 1930. a. kevadel Viinis, sügisel Antwerpenis ühel ajal III pärast sõjaaegse politseikongressiga, 1931. a. Pariisis, 1932. a. Roomas, 1934. a. Viinis, 1935. a. Kopenhaagenis, 1936. a. Belgradis ja käesoleval aastal Londonis.

Hilisemate koosolekute olulisimaist algatusist oleks nimetada vaid mustlaste nuhtluse vastu võitlemise keskuse loomist RKK juurde, mis sugune mõte algatati Kopenhaageni koosolekul ja on nüüd teostatud. Selleks moodustatud keskuse ülesandeks on koondada andmeid rändmustlastest ja anda vajalisi teateid sellekohaseile järelepärimisile. Registreerimisele keskuses kuuluvad mustlased, kes

1) maal ringi kolavad ja kellest ei saa teha kindlaks, et nad kuuluvad selle maa kodakondsusse;

2) kodakondsusse kuuluvad mustlased, kes oma riigist on lahkunud või ette võtavad sagedasi rännakuud välismaile.

Hilisemate koosolekute päevakorrad koosnesid peamiselt referaatidest rahvusvahelise kuritegevuse vastu võitlemise meetodite üle. Paremaks arusaamiseks toon käesoleval aastal Londonis peetud koosolekul ettekantud referaatide loetelu:

Komisjoni peasekretär dr. Dressler: RKK tegevuse aruanne 1. apr. 1936. a. kuni 30. apr. 1937.

Dr. Dressler: Abinõusid väärtpaberite ja kuppide võltsimise vastu võitlemiseks.

Dr. Schultz (Viinist): 1936. a. rahvusvaheline konventsioon uimastusvahenditega keelatud kaubitsemise mahasurumiseks.

S a m a l t: Reisispasside väljaandmisest keeldumine, nende tühistamine ja tagasinõudmine julgeoleku huvides.

S a m a l t: Otsimiskirjades avaldatavate isikukirjelduste ühtlustamine.

S a m a l t: Uimastusmürkidega kaubitsejate liiklemise järelevalvest.

F. E. Louwage (Belgia): Isikukirjeldusmeetodi lihtsustamisest.

S a m a l t: Ühise süsteemi tarvitusele võtmisest näpujälgede valemite edasiandmiseks telegraafiteel.

S a m a l t: Välismaa politseiasutuste palved esialgsest vahistamisest.

Dr. Schultz: Raskete kuritegude ettevalmistuse takistamine.

Sina ei pea valetama.

Nii nõuab üks vana seaduse kümnest käsust. Ka tänapäeval mõistab moraal valetamise hukka. Kuid tegelikus elus on olukord selline, et inimesed valetavad siiski ja päris sageli. Näeme juhtusid, kus valetatakse, kuna tõe avaldamine oleks piinlik, või kiidetakse kedagi, kuigi teatakse, et kiitusealune ei vääri seda. Esimesel juhul valetaja ei rääkinud tõtt seepärast, et tõde oleks haavanud valetajat ennast või kedagi teist. Tähendab, valetaja püüdis vältida ebameeldivust enese või teise heaks. Teisel juhul valetaja püüdis teha kiitusega teisele meelitusi.

Sellest näeme, et valetamine on tingitud mõnikord hoopis heast tahtest ja mitte sugugi alaväärtuslikest kalduvustist. Meie kõlbluse reeglid sisaldavad selles punktis teatavaid vastolusid: valetada ei lubata, kuid head kästakse teisele teha. Ongi loogiliselt nii, et inimene mõtleb: kui ta

---

P. Pamataitis (Leedu): Kuritegevuse vastu võitlemise popularisatsioon Leedus.

S a m a l t: Teadete vahetamine võitluses kuritegevuse vastu.

Dr. Dressler: Huvitavaid kuritegevusjuhtumeid.

F. E. Louwage: Võltsitud passide uuringu tulemusi.

Dr. J. Zoltaszek (Poola): Eeluurimistoimete koordineerimine modus operandi järgi.

Nagu toodud loetelust nähtub, ei ole RKK koosolekud kujunenud komisjoniliikmete lõbureisideks, vaid neil koosolekul tehakse tõhusat tööd kuritegevuse vastu võitlemise arendamiseks üldse ja eriti rahvusvahelise kuritegevuse tõkestamise suhtes. Peale ametlike referaatide ja neile järgnevate mõtteavalduste ära kuulamise pakuvad need koosolekud veel head juhust eri maade politseijuhtide omavaheliseks tutvumiseks ning üksteise vastastikuseks informeerimiseks politseiorganisatsioonide moderniseerimisest ja jälitamistehnika edusammest.

Londoni koosolekul olid ametlikult esindatud järgnevad maad: Egiptus, Albaania, Belgia, Bulgaaria, Hiina, Taani, Ecuador, Soome, Prantsusmaa, Inglismaa, India, Iraan, Iirimaa, Itaalia, Jugoslaavia, Läti, Leedu, Holland, Norra, Austria, Liechtenstein, Poola, Portugal, Rumeenia, Rootsi, Šveits, Hispaania, Türgi, Ungari ja Ameerika Ühendriigid.

9. skp. sõitsid Politseivalitsuse direktor R. Veermäe, Kõ ja Tuletõrje Osakonna juhataja R. Vaharo ja Politseikooli direktor E. Mets välismaale. Kaasa sõitsid pr. Veermäe ja pr. Mets. Pildil näeme lahkujaid saatjaskonnaga lennujaamas.

oma valega teisele kahju teeb, siis on see alatu, aga kui ta süütu valega teisele kasu teeb, on see õilis tegu.

Eeltoodu on öeldud eraisikute ja nende omavahelise läbikäimise kohta. Kui aga kodanikud pöörduvad oma avaldusis riigiasutuste poole, nõutakse neilt, et nad avaldaksid tõtt. Paljudel sarnastel juhtudel on valetamine karistatav. Nii langeb tulumaksudeklaratsioonis valeandmetega opereerija rahatrahvi alla. Politseis ja omavalitsusis sünnib mitmesuguste tõenduste ülevõtmine selliselt, et kuulatakse üle tunnistajad, kes peavad tõendama teatavat asjaolu. Kui sääraseil juhtudel tunnistajad valetavad, siis nad langevad juba vangistuskaristuse alla. Valeandmeid sisaldava arve või ärraamatu ametiasutusele esitaja langeb karistuse alla kuni 6-a. vangistusega. Sarnaseid juhtusid on rohkesti, kus kodanikud võetakse vastutusele ametiasutusele valeandmete esitamise eest. See on seepärast, et ametiasutuste tegevus riigielus loetakse väga tähtsaks tegevuseks ja sellest on suurel määral kogu riigi heakäekäik ja julgeolek.

Lennuki juures enne ärasõitu.

Kuid eriti tähtsaks peetakse riigis kohtute tegevust. Kohtud ehk riigi õigusemõistmise institutsioonid on kaitstud eriliste seaduste ja soodustustega oma tegevuses, et kindlustada kohtute erapooletust ja võimaldada kohtutel leida võimalikult objektiivset tõde oma otsuseis.

Kriminaalseadustikus on terve peatükk, kus on ette nähtud ainult süüteod õigusemõistmise vastu. Sinna hulka on arvatud ka kohtus tunnistajana valetunnistuse andmine. Kohtupidamine peab olema pühalik toiming. Inimesed ei tohiks minna kohtusse, et seal võidelda ja vaielda, vaid peaksid minema kohtusse, et pöörduda erapooletu, asjast mitte huvitatud, asjatundliku ja mõjutamata asutuse poole vahekorra selgitamiseks.

Kohtus, kohtu-uuri ja juures ja praegusel ajal ka politseis peavad tunnistajad tõtt rääkima. Valetunnistuse eest on nähtud ette karistus Kriminaalseadustiku § 141 ja 141¹, mis näevad ette vanglakaristust kuni 6 aastat.

Seadus nõuab kohtult ja ka juurdlusi toimivalt ametnikult, et ülekuulatavat peab hoiatama valetunnistuse andmise tagajärgede eest.

Kuna eeluurimisel ja juurdlusel antud seletust peetakse küll sama tähtsaks kui kohtus antud seletust, siiski läheb kohtus, eeluurimisel ja juurdlusel antud valetunnistuste eest määratavad karistused lahku oma raskuse poolest. Lahkumine on tingitud sellest, et kohus on asetatud erilisse kaitsitud seisukorda ja kõrgema karistusega püütakse tõsta inimeste lugupidavust kohtute vastu.

Tunnistaja vannutamisega tahetakse kohtus eriliselt meelde tuletada ja hoiatada tunnistajat, et ta räägiks tõtt.

Näeme, et igakülselt pannakse rõhku sellele, et tunnistajad räägiksid tõtt, kuid paraku tuleb valetunnistuse andmise juhtusid küllalt ette.

Et inimesed kohtus räägiksid absoluutselt tõtt, on raske kätte saada, sest siin tuleb arvestada neid põhjusi ja aluseid, millest on tingitud vale.

Tegeleb ju kohus inimeste varaliste ja isikuliste küsimustega ja lahendab nende juures õiguslikke vahekordi. Sellega annab kohus oma otsusega õigusliku aluse ühele poolele, kuna teine pool jääb sellest ilma. Kohus mõistab süütegija süüdi, vangi ja raskematel juhtudel isegi surma.

Kui vaadelda valetunnistamise juhtusid kohtus, siis peaks küll järeldama, et meie rahvas eriti armastab valetada. See paistab olevat vale järeldus, sest üldiselt meie rahvas on tõearmastaja. Kohtus valetamisel on teisi põhjusi.

Meie rahvas ei ole lühikese aja kestel jõudnud veel täiesti vabaneda vene ajast sissejuurdunud arusaamisest kohtust. See vene pärandus ongi üheks põhjuseks, et inimesed võtavad kohtus tunnistamist liiga kergelt.

Teiseks on rahvas luulearmastaja. Nii suurt hulka rahvaluule materjale kui meil, ei ole küll kusagil maailmas, kui võrrelda seda rahva arvuga.

Ja eks luule, see võrdlemisi süütu luule, osalt ulatub kohtussegi. On inimesi, kes oma suure kõneandega ja jutuaajamise tuhinas ei tee sageli vahet tõe ja selle vahel, mis ta mõtleb välja või luuletab. See inimene ise on sageli nii veendunud selles, mis ta räägib, et usub ka ise, et see oligi nii. Tal puudub otsene tahe valetada, aga harjumusest, tungist teha end huvitavaks, teha end targaks ja kõikteadjaks, tekib sarnasel korral vale.

Kuidas sarnane vale pääseb kohtu ette?

Suure kõneandega inimene kuuleb midagi ühest teatavast sündmusest. Kohates omakorda tuttavaga, räägib ta sellest edasi ja lisandab oma isikliku arvamuse. Tuttav lisab juurde omakorda oma arvamuse. Võetakse seisukoht ühe või teise poole kasuks.

Edaspidi kohates räägitakse edasi juba kuulnud teateid sündmusest ja lisandatakse oma seisukoht. Ei eraldata oma arvamist ja seisukohta, vaid kuulaja saab aru, nagu oleks kõneleja sündmust ise pealt näinud.

Viimaks ulatub asi kohtusse. Nüüd juba sellise kuulujutu levitaja ja looja kutsutakse kohtusse tunnistajaks.

Küsitakse tunnistajalt enne kohtu, kas see jutt, mida ta levitab, vastab ka tõele. Enamal juhul saame siis vastuse, et jutt oli tõetruu. Keegi ei taha ju kergesti tunnistada, et ta valetas või rääkis tühja juttu.

Jõutakse kohtusse. Osa inimesi, kellel suurem lugupidamine või aukartus kohtu vastu, räägib kohtus tõtt; ütleb, et tema poolt levitatud kuulujutt oli vale. Kuid osa inimesi häbeneb ka kohtus tunnistada, et ta levitas kuulujuttu ja valetab kohtus edasi. Mõni inimene on ka nii arg, et ei julge kohtus tunnistada, et ta kogu aeg on valetanud ja levitanud kuulujuttu.

Sääraste inimeste juures on võimalik palju ära teha nende ülekuulamisel, et neid päästa valetunnistuse andmisest ja süüteo toimepanemisest. Sageli, kui inimene säärasel juhul valetab, sünnib see üldlauses nagu: lõõdi, tehti, olevat ja nii edasi. Kui säärasele tunnistajale pannakse küsimus ette otseselt, kas tema ise nägi sündmust või kuulis, siis kohkub ta ära ja ütleb kohe, et ta ise ei teadvat midagi asjast, vaid kuulis sellest kelleltki kolmandalt. Seda seepärast, et säärane tunnistaja ei ole ette valmistunud pikemaks valemeks.

Niisugused kõikteadjad valetajad on küllalt kardetavad, eriti seepärast, et neid on kohtus kõige enam, olgugi et nad on peaaegu ebatahtlikud ja ebateadlikud oma süüteos.

Sootuks teine liik valetajaid on teadlikud ja tahtlikud valetajad. Siin tunnistaja valmistatakse teadlikult ette kohtus valetama, temale kirjutatakse, räägitakse ette, mida ta peab rääkima. Siin

Voitlus

kuritegevusega Am.-Ühendriiges.

R. Pakka

Federal Bureau of Investigation direktor Washingtonis, tuntud rohkem John Edgar Hoover'i nime all, kuulsa G-meeste (eripolitsei võitluseks gangsterite vastu) juhina, avaldas mõni aeg tagasi kirjutise, milles ta kinnitab, et Ühendriiges toimitakse igal aastal poolteist miljonit rasket kuritegu. Ta on arvutanud välja, et iga 45 minuti kestel tapetakse seal mõrvarite poolt üks süütu inimene ja et kuritegevuse läbi tekitatud aine kahju ulatub aastas ümmarguselt 15 miljardi dollarile.

Et need arvud tunduvad isegi kõrvõimaliku Ameerika kohta liig kohutavana, siis on see kirjutis kutsunud esile elavaid vaidlusi kuritegevuse põhjustist. Kuna põhjusi ei suudeta seletada ainult kriisi ja töötaolekuga, alkoholi keeluseaduse ja sisserändajate vooluga, on võetud lähemale vaatlusele sealsed vangistusolud. Tõeline põhjus arvatakse peituvat just siin, siis

ei taha ega taha lõppeda Ühendriiges tüli vangistuse hüvedest ja pahedest, mis tohiks huvitav olla ka teistele maadele ja meilegi.

Kaks üksikjuhtumit ja üldine arvamus valgustavad selgelt selle tüli käiku.

Üldine arvamus: kõik suured viimase aja gangsterid, alates Dillingerist, on toimunud oma suurimad kuriteod ajal, mil nad olid vabaks lastud „lubaduse peale“, töötades end korralikult ülal pidada.

Üksikjuhtumid: Mathew Kimes ja tema mõrvarist vend George võisid kolmandat korda „lubaduse peale“ vanglast välja pääsedes minna mitte ainult pardijahile, vaid ka jahile võistlejate gangsterite peale. Ja nad ei jätanud seda kasutamata.

Rufe Perssal, vilunud gangster, lasti tervelt neli korda vabaks „lubaduse peale“, kuna ta oli neli korda oma vangisoleku ajal saanud

on mängus kasusaamise siht valetunnistuse eest. Sageti ostetakse selle tasuks viina ja makstakse raha. Antakse ka valetunnistusi sõpruse, suguluse ja kättemaksu pärast. Ka antakse valetunnistusi aumehelikkuse poolest.

On huvitav tähele panna tunnistaja ülekuulamise üht asjaolu. Kui lasta tunnistajal jutustada sündmusest oma sõnadega, siis juhul, kui tunnistaja valetab, jääb ta ka hiljem peaaegu alati selle vale juurde ja hoiab kramplikult sellest kinni.

Kui aga ülekuulaja märkab, et tunnistaja valetab ja õigel ajal vahele segab, enamuse tunnistajaid jätab vale ja tuleb tõe juurde.

Valetunnistaja paljastamine, tunnistaja seletuse kaalumine ja kontrollimine on alati võimalik, kui seda ainult osatakse teha.

Mäletan ringkonnakohtus juhtu, kus kohtu ees oli korduvalt varguste eest karistatud tegelane aru andmas riigile kuuluvate puude varguse asjas. Juurdlusel ja eeluurimisel ta enda kaitseks tunnistajaid üles ei annud, vaid andis need üles kohtusse. Juurdlusel oli süüaluse süü tehtud kindlaks kahe asjaoluga: varastatud puud leiti kusagilt puukauplejalt, kes seletas, et ta puud ostnud süüaluselt.

Kohtus tunnistajad tõendasid, et süüalune tulnud neile küll vastu puukoormaga, kuid puudel ei olnud otsas riigitempleid. Kohus mõistis süüaluse õigeks. Ma küsisin pärast kohut tunnistajailt, et mitu rida puuhalg oli reel koormas ja kas ne-

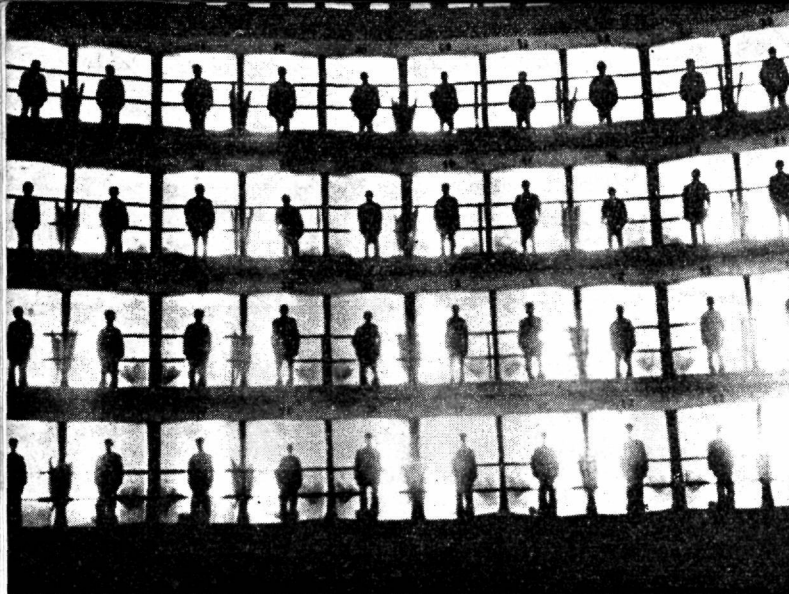
mad puuhalgudel mõlemaid otsi vaatasid ja kas nad võivad tõendada, et halgudel templeid seestmistel otstel ei olnud. Nüüd ütlesid nad, et ei olevat koorma sisse vaadanud ja ei teadvat, kas halgudel oli templeid või mitte, sest halge olnud reel kaks rida ja nad näinud ainult väliseid otsi.

Enamjuhtudel kohus saab aru, kui üks või teine tunnistaja valetab. Tarvitseb ainult lugeda kohtu motiveeritud otsuseid, siis näeme, et kohus sageli ütleb: tunnistaja seletus ei vääri usaldust. Et säärasel korral igakord ei järgne veel tunnistaja vastutuselevõtmine, on küll tingitud vastavate asutuste töökoormatusest.

Peaks ju jaoskonnakohtutes esinema süüdistajana politsei, kuid selleks ei jätku aega, ja ainult eriti tähtsate sündmuste puhul ilmub politsei süüdistajana kohtusse. Nii jääb osa valetunnistusi tähelepanu alt kõrvale, kui pooled ei tõsta ise süüdistust.

Igapäevane elu näitab, et ikka sagedamaks lähevad juhud, kus politsei paljastab valetunnistajaid. Valetunnistaja, tahtlik ja ettevalmistunud valetunnistaja on väga ettevaatlik ja kaval. Tema paljastamine, süü tõestamine, on raske ülesanne. See vajab ametnikult erilist oskust ja vilumust. Just valetunnistuse süüteo jälitamisel pörkab ametnik kõige sagedamini kokku juurdluse puhtvormiliste küsimuste ja raskustega.

Kuidas valetunnistuse asja juurdlusel jälitada, sellest edaspidi. S. S.

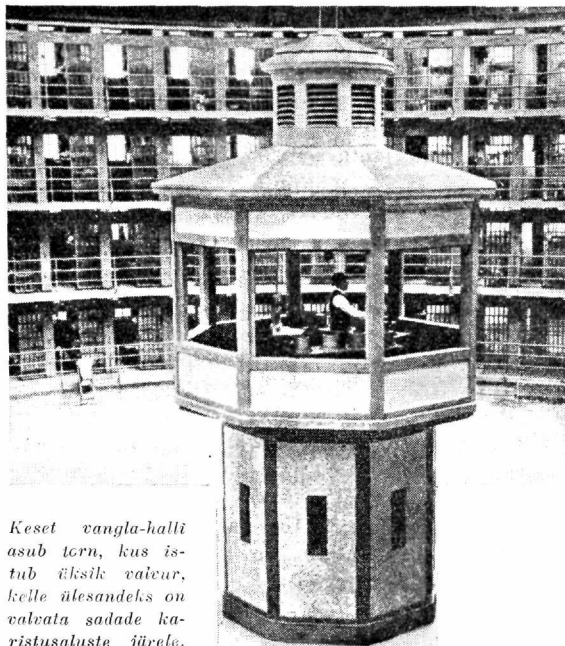

NENDE ENDI VARJUD . . .

Pilk maailma moodsaimasse vanglasse vangide õhtusel loendusel. Vangla asub Pines'i saarel, Kuuba lähedal, ja mahutab viiel majakorral, mis on ehitatud sõõrikujuliselt ümber suure halli, 1000 üksikongi 1000 karistusalusega.

vanglavalitsuse usaldusmeheks seega, et oli teatanud vanglavalitsusele teiste gangsterite põgenemiskavatsusist vanglast. Tasuks teiste põgenemise nurjaajamise eest sai ta neli korda ennetähtajalist vabastust.

Säärased asjaolud on viinud põhjalikule vangistusolude uurimisele Ühendriiges, kus on tervelt viiskümmend eri karistusviisi. Igaüks 48 st osariigist omab oma süsteemi, liiduvalitsus ja pealinna Washingtoni piirkond omavad 49-da ja 50-da. 20 osariiki annab oma kubernerile õiguse mitte ükski kohe pärast teatava aja möödumist vangile täielikult armu anda, vaid teda ka kohe või enneaegselt „sõna peale“ vabaks

Keset vangla-halli asub torn, kus istub üksik vaicur, kelle ülesandeks on valvata sadade karistusalusete järele.

iasta. 12 osariiki teeb selle sõltuvaks vanglavalitsuse äranägemisest; 14 osariiki peab nn. „parole boards“ ametnikke, kelle ülesandeks on valvata säärase „sõna peale“ vabakslastute järele. Kahel osariigil pole üldse kindlat süsteemi, seal talitatakse aja ja olude kohaselt.

Nüüd on Ameerika vanglad seevõrd tulvil vangidest, et liiduvalitsus peab andma osa oma vange 3096-le krahvkonna-vanglale toita ja valvata. Üksikuis osariigis valitseva rahapuuduse tõttu ei saa juttugi olla uute vanglate juurdeehitamisest, vastuoksa, igal kuberneril peab olema huvi selle vastu, et seesolijaist võimalikult pea lahti saada — esiteks selleks, et teha ruumi uustulnukaile ja teiseks, et hoida kokku kulusid. Seega ei tarvitse see olla korruptsioon, mis annab vangile vabaduse. Tal on vaja vaid vanglas hästi käituda, et arvestada ennetähtajast vabastamist.

Tegelikult ongi selgunud, et inimene, kes mõrva pärast vangi on mõistetud, keskmiselt 43½ kuud oma kuriteo eest ära istub. Kohtusaalis võib isegi otsus „eluks ajaks“ kõlada kohutavana, statistika aga näitab, et „eluaegsed“ vähema kui kümne aasta kestel pääsevad uuesti vabadusse. Igal aastal lastakse Ameerika vanglaist välja 7000 inimest, neist on pooled säärase, kes on saanud armu või välja lastud „sõna peale“. Nagu on arvatud välja, avanevad iga 2½ tunni kestel kord Ameerika vanglate väravad, et lasta vabadusse üht roimarit ja igal teisel neist pole tulnud oma karistust lõpuni ära istuda. Üks Oklahoma kuberner näiteks andis armu oma kaheaastase ametisoleku ajal tervelt 2540 roimarile, neist 385 mõrvarile; üks Alabama kuberner toimis 5100 armuandmist; üks Tehhase naiskuberner püstitas rekordi 5142 armuandmisega.

Seejuures osariigid on korduvalt seletanud, et neil pole paremat karistusvõimalust oma võimaluste raames. Liiduvalitsus tunneb ka „ausõna“ süsteemi, kuid teostab seda valjult ja hoolikalt. Kuna iga liiduvalitsuse poolt „sõna peale“ vabakslastu uue kuriteo korral kohe vangistatakse, siis elavad 93% neist laitmatut eu. Vastupidine on olukord osariigis, kus tervelt 80% väljalastuist jälle saavad karistada. Neid karistatakse vaid uue kuriteo eest; et ka vana aeg tuleks ära istuda, mille kandmisest vabaneti „sõna peale“, seda ei nõuta üheski osariigis, eriti veel siis, kui uus kuritegu on toimitud kusagil naaberriigis.

G.-mehed, olles vabastanud maa eriti kardetavaist gangstereist, on saanud endale nüüd uue ülesande, selgitada olukorda ja põhjusi, mis soodustavad kuritegevust. Selle ülesande teostamine on eelmisest tunduvalt laiaulatuslikum, kuid ühtlasi ka keerulisem.

Politseikooli kõrgem klass alustas tegevust.

Politseikooli järjekordne kõrgem klass alustas tegevust 6. skp. Seekord on kooli kasvandikeks politseikandidaadid, kes enne kooli astumist praktiseerisid tegelikus politseiteenistuses.

praeguse aja ohtlikem sõjagaas.

- ⊗ Ipriit oli tuntud juba 19. sajandil.
- ⊗ Tugevatoimeline sööbegaas.
- ⊗ Raskesti paranevad ipriidihavad.
- ⊗ Püsib maastikul lagunemalult 15 aastat.
- ⊗ Ipriidikiindlad kehakatted ja määrded.
- ⊗ Suurim lähelepanu profülaktilistele kaitseabinõudele.
- ⊗ 10.000-frangiline auhind ipriidi indikaatori leiutajale.
- ⊗ Ipriidi hävitamine veega, tulega ja kloorlubjaga.

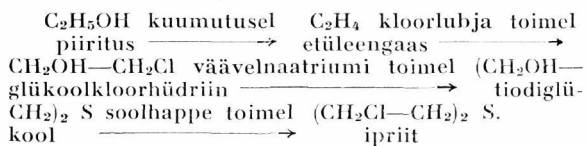
AJALUGU.

Ipriit, sinepigaas, lost¹⁾, kollane rist on nime-deks ühele ja samale keemilisele ründaainele, millele pole teada väärilist võistlejat ohtlikkuse ja mõjususe poolest seni tuntud sõjagaaside peres. Ütlus, et heal lapsel on mitu nime, kehtib ipriidi kohta küll täiesti vastandmõttes. Seda tõendavad selgesti hiljuti Viimsis aselleidnud ipriidimürsu plahvatuse kurvad tagajärjed.

Selle aine keemiline nimetus on dikloordietüülsulfiid ja ta valem — $(\text{CH}_2\text{Cl} - \text{CH}_2)_2 \text{S}$. Esimestena valmistasid teda ebapuhtal kujul keemikud Niemann ja Guthrie 1860. aastal. Saksa keemikud Victor Meyeril õnnestus 1886. aastal valmistada puhas dikloordietüülsulfiid ja uurida üksikasjalisemast seffe omadusi. Meyer väidab, et ta olnud sunnitud katkestama oma uurimuse selle aine kallal, kuna uuritav aine olevat kutsunud esile raskeid nahavigastusi inimeste juures, kes on temaga kokku puutunud.

Dikloordietüülsulfiid kerkib uuesti päevakorda maailmasõja ajal sõjagaasina. Esimestena võtsid dikloordietüülsulfiidi sõjagaasina tarvitusele sakslased²⁾ Yperni all ööl vastu 13. juulit 1917. Sakslaste ipriidimürsud olid märgistatud kollaste ristidega, mispärast seda sõjagaasi hakati nimetama ka kollaseks ristiks ja temaga mürgitatud maa-alasid kollaseks ruumeks. Dikloordietüülsulfiidi sõjagaasina tarvitamise esimese koha — Yperni — nime järgi andsid prantslased sellele sõjagaasile nimeks yperite (loe iperiit).

Sakslased valmistasid ipriiti juba P. Meyeri poolt tarvitatud kaunis keerulise menetluse järgi, mille lähtaineiks oli piiritus, kloorlubi ja väävelnaatrium:

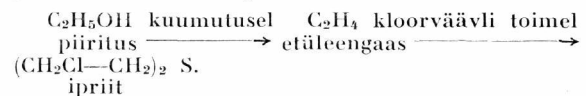

¹⁾ Sõna lost on moodustatud kahe saksa teadlase Lommeli ja Steinkopfi nimede esitähist. Tähendatud teadlased on tegelnud dikloordietüülsulfiidi omaduste uurimisega.

²⁾ On väiteid, et prantsuse väejuhatusele olevat tehtud 1915. aastal ettepanek hakata kasutama sõjagaasina ipriiti. Ettepanek lükatud tagasi.

Liitlaste vähem arenenud keemiatööstus ei suutnud valmistada sel teel ipriiti. Saksa suurimaid värvitööstusi, Baadeni Aniliini- ja Soodavabrik (BASF), kus oli olemas sisseseade ühe värvitööstuses tarviliku ipriidi vaheprodukti — glükookloorhüdrini — valmistamiseks, sai kiiresti ülesandega hakkama ja valmistas 6 nädalaga ipriiti esimesiks rünnakuiks piisaval määral.

Liitlasil õnnestus aasta hiljem hakata valmistama suureviisiliselt ipriiti palju lihtsama ja ökonoomsema menetluse järgi, mille lähtaineiks oli piiritus, kloor ja väävel:

Kuid sakslased said omavalmistatud ipriiti tunda oma nahal juba novembris 1917. a., kui inglased tankide abil murdsid läbi saksa rinde Cambrai juures ja said sõjasaagiks muu seas ka suure tagavara ipriidimürske, mis kohe tarvitusele võeti meistrite eneste vastu.

OMADUSI.

Keemiliselt puhas ipriit on värvusetu vedelik; tema hangumistäpp on $+14,5^\circ \text{C}$ ja keemistäpp $+215,5^\circ \text{C}$. Tehniline ipriit sisaldab mõningaid kõrvalaineid (väävel, soolhape j.t.) ja omab pruuni värvuse. Ipriidil on nõrk sinepi või mädarõika lõhn, mistõttu inglased nimetasid seda sinepigaasiks (mustard gas, gaz moutarde).

Füsioloogiliselt toimelt kuulub ipriit sööbegaaside ehk nahamürkide liiki. Ta võib tekitada inimese kehal raskesti paranevaid vigastusi.

Ipriidi sööbetoime ilmneb pikkamisi. Ipriiditõlga sattudes inimese nahale, imbub see läbi naha aeglaselt sügavale kudedesse ja valgub ka laiemale. Alles paari tunni pärast tekib kannatanud kohal kerge punetus, mis süveneb järjest. Umbes 12 tunni pärast hakkab kannatada saanud koht kahvatama ja punsuma. Ühtlasi hakkavad varsti tekkima piirjoonele üksikud villikesed nagu pärlid. Villikesed ühinevad hiljem suurteks villideks, mis täituvad kollaka läbipaistva vedelikuga. See vedelik ei ole mürgine. Villide kaugemas ümbruses muutub nahk punaseks, isegi punakaspruuniks ja kehaosa paistetub. Villide lõhkedes paljastuvad väga aeglaselt (isegi 1,5—2 kuud)

päranevad haavad, milles koed tunduvad olema kaua aega nagu täiesti surnud.

Üksikute, õige suurte villide tekkimine on tõenduseks, et ipriidi söövituse on kergekujuline, pinnapealne. Raskekujuliste ja sügavate söövituste puhul tekivad kannatada saanud koha ümbruses vähemad villid.

Haavade ajajärgus on vigastatut tugevad valud. Suurte nahapindade vigastused lõpevad surmaga.

Kõige tundlikumad on ipriidi vastu kehaosad, kus nahk on õhuke ja niiske; väga tundlik on hiline nahk. Nahale mõjuvad ipriidiaurud juba õige väikeses koondises (0,0025 g/m³, s. o. üks neljasajandik grammi ipriiti ühe kantmeetri õhu kohta), kutsudes esile kerget nahaärritust ja -vigastust (punetus, villikesed).

Mitte kõik inimesed pole ühevõrra tundlikud ipriidi vastu. Eriti vähetundlikud on neegrid, mispärast on kerkinud küsimus, kas mitte musta naha pigment ei sisalda mõnd ipriidivastast kaitseainet.

Eriti tundlikud on ipriidi vastu silmad. Minimaalsed ipriidihulgad (0,0005 g/m³, s. o. üks kahe tuhandendik grammi ipriiti ühe kantmeetri õhu kohta) avaldavad silmle kahjulikku mõju. Paar tundi pärast viibimist mürgitatud õhus tekib silmis valu ja pisarate vool, silmalaud muutuvad punaseks ja paistetuvad. Kui ipriit on vigastanud ka sarvkilet, kaob nägemine. Kergete vigastuste korral tuleb nägemisvõime tagasi; raskemal juhudel nägemisvõime kahaneb tunduvalt ja inimene võib jääda isegi pimedaks.

Ipriidiaurude sissehingamisel vigastatakse hingamistorustikku ja kopsu. Eriti ohtlik on ipriidimürsu plahvatuskoha läheduses tekkinud ipriidiudu sissehingamine, mis võib põhjustada raskekujulist ja isegi surmavaid hingamiselundite vigastusi. Ipriidiaurude sissehingamise tagajärjel tekib kuiv kõha, hääl muutub kähisevaks ja võib isegi täiesti kaduda.

Ipriiditilkade sattumine makku (joo-giveega või toiduga) lõpeb tavaliselt surmaga.

Vere kaudu võib ipriit kanduda laiali kogu kehas ja avaldada organismile üldmürgitavaid toimeid, mis kutsuvad esile pikalt kestvaid häireid ainetevahetuses.

Füüsikalisiselt ja keemiliselt omadus- lilt kuulub ipriit püsipaiksete, raskesti lenduvate sõjagaaside liiki. Ipriit aurab keskmiselt 30 korda aeglasemalt kui vesi. Aineisse või materjalesse imunud vesi haihtub sealt õige aeglaselt (kuigi aine tundub kuivana, sisaldab ta tõeliselt ometi väikese hulga niiskust); veel palju aeglasemalt haihtub ipriit.

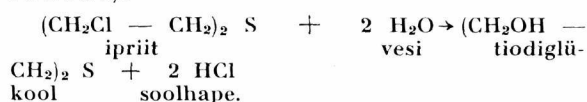
Ipriidi suurt püsipaiksust tõendab järgmine juhtum: Aastal 1919 lendas õhku Breloh' ipriidi- ja aevastuagaaside tehas. Ajavahemikus 1919—1925 kõrvaldati mürgainete mahutid ja sisse- seaded, kuna rusud jäid puutumata. Rususid hakati koristama 1933./34. aastal. Koristamistõel said üksikud töölised nahavigastusi ipriidi läbi, s. o. 14—15 aastat pärast plahvatust.

Plahvatusel ipriit imbus urbeisse ehitusmater- jalesse ja nende purustamisel tuli veel päeva- valgele vähesel hulgal lagunemata ipriiti. Mui- dugi võis ipriit püsida lagunematult vaid sügavale maetud rusutükkides, mis olid hästi kaitstud il- mastiku toime vastu. Lammutamiskohal hõljus kerget ipriidilõhnu, mis mõne töölise juures põhjus- tas kerget vigastust kurgus ja silmis.

Itaalia ja vene degaseerimiseeskirjus lubatakse minna peatamatult läbi ipriidiga mürgitatud maas-

tiku 4—7 päeva pärast mürgitamist; peatuda luba- takse 8—14 päeva pärast.

Vee toimel ipriit laguneb aeglaselt (h ü d r o - l ü ü s u b):

Hüdroolüüsiproductid on võrreldes ipriidiga süütud ained.

Ipriidi lagunemine külmas vees on õige aegla- ne; tunduvalt kiiremini toimub see keevalt. La- gunemise aeglus on tingitud ipriidi väga väikesest vees lahustuvusest (10° C juures 0,07%). Kui veele lisandada vähesel määral mõnd emulgaatorit (seep, saponiin, vesiklaas, sulfureeritud taimõlid jne.), seguneb ipriit veega palju suuremal hulgal ja lagunemine toimub kiiremini.

Ipriidi vees lagunemist soodustab tugevasti leeliste ainete (seebikivi, sooda, lubi, tuhk jne.) juuresolek väikesel hulgal (1—2%).

Ipriit on veest raskem ümmarguselt 1,3 korda ja vette sattunud ipriit langeb suuremalt osalt tilkadena põhja nagu raske õli. Veepinnale võib jääda hõljuma õhuke ipriidikiht. Põhja vaju- nud ipriit võib püsida lagunematult päevade ja nädalate kaupa ja mürgitada vett. Seepärast ei tohi kunagi ipriidikahtlastest veekogudest võtta vett põhjast ega päris pinnalt.

Ipriit laguneb kiiresti hapendavate aine- tete (kloorlubi, klooramiin, persiil, pleegitamis- leelised, kloorgaas, vesinikülhapend, kaaliumper- mangaanat j.t.) toimel. Kloorlubja ja ipriidi vahel kulgeb reaktsioon väga ägedalt, nii et isegi tule- leek võib tulla nähtavale.

Ipriit lahustub hästi orgaanilistes sol- ventides (õli, piiritus, eeter, bensool jne.). Ipriidiga mürgitatud eseme korduval pesemisel orgaanilise solventiga on võimalik eemaldada ipriiti. Pesuõli on mürgine ipriidisisalduse tõttu.

Ipriit on põlev aine. Mürgitatud pindade kõrvetamisel tulega hävineb ipriit. Paksude kivi- pindade kõrvetamisel ipriidi hävitamise otstarbel tuleb arvestada seda, et sel teel ei hävi ipriit täie- likult, vaid osaliselt tungib sügavamale, pinna kül- memaie osisse.

Mitmesuguseisse aineisse ipriit tungib üsna sü- gavale:

maapinda	80—100 mm,
lumme	20—200 mm,
asfaldi ja betooni kuni	40 mm,
puitu	12—15 mm,
värvitud puitu	1—2 mm,
vineeri	2—3 kihti.

Toitained muudab ipriit tarvitamiskõlbmatuks sissetungimise sügavuseni.

Kehakatete materjalest ipriit tungib läbi; riidest ja nabast õige kiiresti, kummist ja õliriidest õige aeglaselt.

Metallpindu ipriit korrodeerib (s. t. rikub söö- vitamise teel) vähe.

KAITSEABINÕUD.

Hingamiselundite ja silmade kaitseks ipriidi vastu tuleb kasutada gaasitorbikut.

Raskem on kaitseada ipriidi vastu kogu keha. Selleks peavad olema ipriidikiindlad kehakatted (riided, jaltsid, kindad). Praegu tarvitusel olevad ipriidikiindlad riided on valmistatud kas kummist või värnitsa ja linaõliga immu- tatud purjeriidest.

Leitn. E. Reinmaa — Lahingkoolist — ületamas tõket.

Parimal ülal: Enne auhindade kätteandmist kindr. Jonson tänab kohtadele tulnud ratsanikke.

Keskel: VIII üleriikl. ratsavõistl. avamine. Ratsaväe inspektor kindr. Jonson tervitab osavõtjaid.

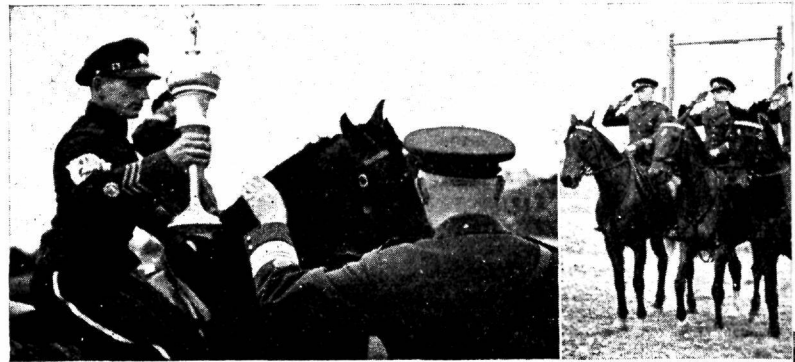
Vasakul all: Sõjavägede ülemjuhataja kindr. J. Laidoner üle andmas Sõjavägede ülemjuhataja nimelist auhinda. Paremal all: Rüüghoidja nimelise auhinna võitja meeskond.

ÜLERIIKLIKUD ratsavõistlused.

11., 12. ja 13. skp. peeti Tallinnas üleriiklikud sõjaväe ratsavõistlused rikkaliku kavaga, millest oli rohke osavõtjate arv ja mida jälgis suur asjahuvilaste pere. Võistlusi jälgis ka Sõjavägede ülemjuhataja kindral Laidoner, kes oli võistluste kandvama osa päeval, pühapäeval 12. skp., kohal kuni võistluste lõpuni.

Neist ratsavõistlustest võttis osa ka politseinike, kes võistlustel esinesid edukalt.

Kummist või õliriidest valmistatud gaasikindlad kehakatted on rasked, takistavad inimese liikumis- ja töövoimet, samuti naha kaudu hingamist, mispärast sellises ülikonnas suudetakse töötada ühtejargi kõige rohkem 2—3 tundi. Pikemal seismisel kaitsevõime kahaneb (kummi tahkub, õliriide kaitsele praguneb).

Seepärast tehakse hoolega tööd mõne niisuguse aine leidmiseks, millega võiks imutada harilikke kehakatteid, et muuta neid mõneks ajaks ipriidikindlaks. Ameeriklased tõendavad, et neil olevat õnnestunud säärase aine — impragniiidi — leiutamine.

Maaülemjuhataja tarvitati mitmesuguseid määrdeid ja salve, mis pidid kaitsema sissemääritud kehaosi ipriidi vastu. Ameeriklaste ipriidikindl salvas sisaldas: tsinkoksüüdi 40—45 prots., linaõli 20—30 prots., searasva 10—20 prots. ja lanoliini 15—20 prots.; prantslaste salvas sisaldas vaseliini 90 prots. ja kloorlupja 10 prots.

Viimasel ajal on sakslane dr. Muntsch uurinud põhjalikult ipriidikindlaid määrdeid. Tema väidab oma uurimuste põhjal, et lanoliin kaitseb õige kaua ipriidi vastu, samuti vaseliin. Klooramiini sisaldav vaseliin ja lanoliin kaitsevad samuti kui puhas vaseliin ja lanoliin. Antiflogistiin (glütseriini ja alumiiniumhüdrosüüdi pasta) ja želatiin kaitsevad hästi. Oliivõli, glütseriin, kolloodium ja searasv lasevad ipriidi läbi.

Üldiselt on ipriidikindl määrde hädakaitse abinõu. Mõningaid raskusi valmistab keha ühtlane sissemäärimine, kui ipriidiõht äkki esile kerkib. Hõõrumise ja kehasoojuse tõttu määre kergesti eemaldub kehalt.

Lühiajalise hädakaitse abinõudena ipriidi vastu tuleb kasutada mitmesuguseid riidetükke ja kehakatteid, milledesse ipriit ei imbu nii kergesti, nagu vihmamantleid, õliriideid, tõrvatud riidet, lederooli, vaseliiniga sissemääritud nahka, kummikalosse, -saapaid ja -kindaid jne. Märk

riie kaitseb ipriidi vastu paremini kui kuiv, eriti veel siis, kui ta on üle puistatud kloorlubja tolmuga.

Mitmesuguseid tarbeasju ja -aineid tuleb kaitseada ipriidi vastu kinnikatmise teel paberi, heinte, õlgede või presentidega või ipriidikiindlate pakendite abil (hermeetiliste kaantega plekk- ja klaasnõud; õli-, pergamiin-, vaha- või tsellofaanpaber; õli-, tõrva-, present-, kummi- või vahariie, tõrvapapp).

Erlist rõhku tuleb panna profülaktilistele kaitseabinõudele ipriidi vastu. Esijoones suurimat ettevaatust ipriidiga mürgitatud isikute ja asjade käsitlemisel! Ipriidiga mürgitatud piirkonnast tuleb eemaldada võimalikult kiiresti ja piki lühimat teed, hoidudes puutumast ipriidiga mürgitatud esemete ja pindade külge või kaasa võtmast mürgitatud esemeid. Ipriidiga mürgitatud või mürgituskahtlasest piirkonnast välja jõudnud, tuleb katsetada võimalikult kiiresti vahetada kehakatted ja läbi pesta keha sooja vee ja seebiga või läbi hõõruda kloorlubja veega ja sisse hõõruda vaseliiniga või sularasvaga. Ipriidi edasikandmise vältimiseks mürgitatud maaala piiril puhastada jalatsite tallaalused. Ipriidiga mürgitatud asju ei tohi hoida siseruumis, vaid välisõhus, nii et neile keegi ei pääseks teadmatutes juurde.

Esmaabi andmisel ipriidi-mürgitatule tuleb esijoones eemaldada ettevaatlikult nahale sattunud ipriiditilgad riide- või vatitopiga, samuti ipriidiga mürgitatud kehakatted. Ipriidi-mürgitatu keha tuleb läbi pesta sooja vee ja seebiga või sooja leelise ja kannatanud kohad sisse hõõruda kloorlubja pudruga. Seni kui pole tekkinud veel punetust ega villi, on kloorlubjatunduv abi. Estmesel 10 minutit pärast ipriidi sattumist nahale, hävitab kloorlubi ipriidi mõju täielikult. Punetusi ja villi kloorlubjaga töödelda ei tohi.

Silmi tuleb pesta 0,5—1-prots. soodalahusega või boorveega. Edaspidiseks raviks tuleb kannatanu toimetada kiiresti haiglasse.

Piinlikku hoolt tuleb kanda selle eest, et laokile ei jääks ipriidiga mürgitatud asju. Samuti peavad enda eest hoolitsema mürgitatuile abiandjad ja degaseerijad, et vältida mürgitusi. Pärast abiandmist ära võtta seljas olnud riided, ennast läbi hõõruda kloorlubja pudruga, pesta sooja seebiveega ja sisse hõõruda vaseliiniga.

AVASTAMINE JA DEGASEERIMINE.

Ipriidi avastamine polegi igakord kerge ülesanne. Kuigi ipriit omab iseloomuliku sinepi või mädarõika lõhna, on see ipriidi väikeste koondiste juures ja välisõhus õige nõrk. Mida puhtam on ipriit, seda nõrgem on lõhn. Pealegi segatakse ipriit enne tarvituselevõtmist mõnesuguse orgaanilise solvendiga (tetrakloorsüsinik, kloorbensool, kloorpikriin), sest puhas ipriit hangub kergesti. Need lisandid on ise aromaatilised ained ja nende lõhn maskeerib ipriidi oma.

Ipriidi avastamiseks tuleb peale baistmise appi võtta veel silmade abi, pannes tähele mürgituskahtlasel maastikul kõiki asjaolusid, nagu pommitrehtreid, õliseid pritsmeid ja laiike, vigastatute väljanägemist jne. Kõiki asjaolusid tuleb arvestada järelduste tegemisel.

Head ipriidi kindlakstegemise keemilist vahendit ehk nn. indikaatorit, mis maastikul ja võhiku käes annaks alati kindlaid tagajärgi, ei ole. Praegu tarvitusel olevad parimad ipriidi reaktiivid — Grig-

nardi reaktiiv, kuldkloriidi reaktsioon ja kaaliumpermanganadi reaktsioon — eeldavad suurt vilumust ja mõningaid keemilisi teadmisi õigete järelduste tegemiseks.

Kui ipriidilaigule puistata kloorlubja, tekib äge reaktsioon ja nähtavale tuleb valge aurupilv, vahest isegi tuleleek.

Suudanpaber värvub ipriidi toimel punaseks (samuti reageerivad suudanpaberile õlid).

Maailmasõja ajal olid sakslasil ja ameeriklasil tarvitusel värvilised lauakesed, mis ipriidaurude või -tilkade toimel muutsid oma värvust. Tähenadatud värvusemuutused olid tingitud peamiselt tehnilise ipriidi lisandest, nii et needki indikaatorid polnud spetsiifilised.

Igatahes on senini välja võtmata 10.000-frangiline auhind, mille määrasid prantslased spetsiifilise ipriidindikaatori leiutajale.

Gaasiluure teostamisel tuleb igal kahtlasel juhutul, kus ei saa ise kindlasti otsustada ipriidi olemasolu või puudumist, võtta proovid ja toimetada analüüsimiseks laboratooriumi.

Ipriidi kahjutuks tegemine ehk degaseerimine pole lihtne toiming.

Degaseerimisaineks on: vesi, orgaanilised solvendid (bensiin, petrooleum, piiritus, mineraalõlid), põletisained, adsorbentid, mineraalained (saepuru, vatt, kalsud, takud, turbamuld), leelised lahused (seebikivi, sooda, lubi, naatriumsulfiid, kaltsiumsulfiid), kloorlubi, kaltsiumhüpokloriit, pleekleelised, kloorgaas, kloorvesi ja muud oksüdeerivad ained.

Ipriidi mürgitatud maastiku degaseerimist võib toimetada pealmise kihi eemaldamise teel labidate abil 10 sm sügavuseni (kohtad tundub ära võtta 25 sm.) või ka ümberkaevamise teel sama sügavuseni. Niisugune talitusviis tuleb kõne alla ainult läbipääsude tegemiseks mürgitatud maa-alal.

Ipriidi hävitamist võib toimetada põletamise teel. See talitusviis on eriti sobiv lahtisel maastikul, mis on kaetud rohu või võsaga. Paljas maa kaetakse enne heinte, õlgede või laastudega, niisutatakse põleva õliga (bensiin, petrooleum jne.) ja süüdatakse. Pärast põletamist tuleb degaseeritav maastik üle puistata nõrgalt kloorlubjaga või niisutada veega, vähemalt need kohad, kust tahetakse kohe üle minna.

Maastiku degaseerimine kloorlubjaga või mõne degaseerimisvedelikuga suures ulatuses ei saa meil tulla kõne alla vastavate keemiliste ainete nappuse tõttu (1 m² pinna degaseerimiseks on vaja 300—500 g. kloorlubja). Meil on mõeldav pesemine veega, katmine liiva või mullega ja põletamine; vähem-käidavate maa-alade degaseerimine tuleb jätta looduse hoolde.

Ipriidaurudega kokku puutunud esemete degaseerimist võib toimetada tuulutamise teel, kuid see nõuab pikka aega (nädal kuni poolteist).

Riiete degaseerimist on kõige otstarbekohasem toimetada keetmise teel umbes 30 minuti kestel seebises või nõrgalt leelises vees; samuti ka aurutamise teel desinfektsioonikambris. Eeltähendatud viisil töödeldud riided tuleb pärast pesta korduvalt puhta sooja veega.

Puitpinnad kaetakse degaseerimise otstarbel kloorlubja pudruga (kloorlubi: vesi = 1:2—3); kloorlubja puder jäetakse pinnale, kuni ta kuivab.

Värvitud puitpinnad pestakse 2—3 korda mõne orgaanilise solvendiga ja kuivatatakse. Kui vedel ipriit on mõjunud vär-

Lask relvata.

Omapäraseim enesetapmiskatse.

Kuivõrd omapäraseid enesetapmisviise mõnikord inimesed tarvitavad elust lahkumiseks, näitab alljärgnev juhtum, mis leidis hiljuti aset Saksamaal. Oletatakse, et enesetapja surmasaamise korral oleks kriminoloogia suurenenud ühe avastamata „mõrva“ võrra.

Saksamaal S. linnas elutseval puusepal D-1 oli üüritud väikeses omaette majas töötuba. Maja asus teisist elamuist eemal.

7. veebr. 1936. a. õhtul kella 23 ajal toodi D. raskelt haavatuna linnahaiglasse. Arstlikul ülevaatusel konstateeriti, et kuul on tunginud rindu. Haavatu toimetati haiglasse tema isa poolt, kes seletas, et poja tõendusel olevat keegi tundmatu tulistanud läbi akna ajal, mil ta töötas akna all oleva hõõvelpingi juures. Ühtlasi esitas politseile pliiaatsiga kirjutatud kirja tekstiga: „Mis sul arus on! . . . sinu tunnid on loetud — Kätemaksja.“ *Nimetatud kiri oleval kleebitud õöl vastu 7. veebr. tundmatu poolt D. töökoja aknale. Hiljem selgus, et esitatud kirja tekst ja käekiri ühtus samasisulise kirjaga, mille D. oli varemalt saanud ning 4. veebr. 36. a. politseile üle annud.*

Teokohal toimitud vaatlusega võis oletada, et laskja pääses töökoja akna taha ning laskmise järele põgenes tuldud teed. Sündmusajal oli maapind kaetud vähese lumekorraga. Maja ümbruses ja akna läheduses leiti segaseid vanu jalajälgi. Töökoja aken, mille kaudu lask sündis, koosnes mitmest üksikust ruudust. Alumine ruut oli täiesti

vitud pinnale pikemat aega (üle $\frac{3}{4}$ tunni), tuleb degaseerida juba kloorlubja pudrugaga.

Nahkasjad, milledesse ipriit imbub eriti tugevasti, degaseeritakse leotamise teel bensiniis või petrooleumis 2—4 tunni kestel. Pärast leotamist tuleb nahk tugevasti sisse määrada.

Toitained ja loomatoit, mis on koos vedela ipriidiga, tuleb hävitada, samuti ka ipriidiga läbiimbunud riided.

Kummisses ipriit imbub hästi ja sealt on väga raske teda kätte saada. Seepärast kuulub ipriidiga läbiimbunud kummi hävitamisele.

Kuna ipriidi degaseerimine pole kuigi kerge ja paljud asjad võivad kaotada oma väärtuse degaseerimisainete toimel, kantagu hoolt selle eest, et võimalikult vältida asjade kokkupuutumist ipriidiga.

purustatud. Klaasikilde leidus toas kui ka õues. Töötoas asetses hõõvelpink, mõni tool ja lauavirn. Hõõvelpingi vastas, ukse kõrval, asus väike saviahi, mida tavaliselt puusepad kasutavad liimi soendamiseks. Põrandal laaste ja üksikuid laialipillutud tööriistu. Mingeid teojälgi töökojas ei leitud.

Paranedes seletas haavatu: Sündmuse õhtul olevat ta töötanud valgustatud töötoas. Ajal, mil ta hõõvelpingi üle kummardunud, kõlanud pauk ja ta tunnud rinnus teravat valu. Paugu kõlades olevat ta haaranud pingil oleva haamri ja sellega tundmatu laskja suunas visanud. Haamer sattunud aknaraamile ja kukkunud töötuppa tagasi, ilma et oleks purustanud klaasi. Seejärele läinud töötoast umbes 100 m. kaugusel elutsevate vanemate juurde, kes teda toimetasid haiglasse.

Kuna politsei teokohal ei leidnud värskaid jalajälgi, töökoja akna ruudu kaudu sissetungiv kuul poleks suutnud klaasi täielikult purustada, haavatu aga ise eitas haamriga klaasi purustamist, hakati D. jutus kahtlema. Pealegi selgus, et D. oli näidanud oma sõbrale kolmandat ähvarduskirja, mille olemasolust D. vaikis. Pika usutlemise järele lõpuks D. tunnistas, et eelmised seletused on valed ja ta ise teinud enesetapmiskatse. Olles õnnetult abielus ja majanduslikult väga raskes seisukorras, otsustanud ta varem või hiljem teha elule lõpu. Ta kirjutanud ise ähvarduskirju, et juhtida surmasaamisel politsei tähelepanu mujale. 7. veebr. õhtul üksi töökojas olles asetanud ta, relva puudusel, küdevasse ahju selleks valmistatud lauale 3 laetud padrunit. Padrunid asetanud selliselt, et kuulide suund oli toa sisemusse. Paljastatud rinnaga ahju suu ees põlvitades kõlanudki mõni minut hiljem paugud. Üks kuul tabanud teda. Siis purustanud ta haamriga aknaruudu, läinud vanemate juurde, kelledele seletanud tulistamisest.

D. seletuse kontrollimisel leitigi ahjust 3 padrunist ja kaks deformeerunud kuuli, mis ei ole suutnud läbistada ahju kiviseina. D. karistati vanglakaristusega. **K.**

Teenistuse iseloomuga kuuevõistluses püstolilaskmises võitjaks tulnud meeskond Lääne-Saare Prefektuurist.

100 m jooksu lõpp A klassis. Esimene — v.-kordn. Lilienthal.

Teenistuse iseloomuga kolmevõistluse meeskonna relvade ja rakmete kontroll.

Üleriiklikud polit

3.—5. septembrini s. a. toimusid Tallinnas Politseiametnike Keskkogu Spordisektsiooni korraldusel viiendad üleriiklikud politsei spordi- ja teenistusalased võistlused. Võistlusi korraldati teenistuse iseloomuga võistlusaladel, kergejõustikus ja ujumises. Võistlusile olid läkitanud politseiametnike kogud üle riigi oma parimad sportlased, arvult 121 sportlast.

Kava kohaselt alustati võistlustega reedel, 3. sept. kell 08.00 hommikul Mustamäe laskerajal politseiametnike kogude vahelise teenistusalase kuuevõistluse lahingkorras püstolist laskmisega ja kell 12.00 Kadrioru staadionil sama 6-võistluse granaadi kaugusviske ja 5 korda 100 m teatejooksuga.

Võistluste ametlik avamistalitus toimus reedel, 3. sept. kell 17.00 Kadrioru staadionil.

Avamistalituse eel kogunesid võistlust osavõtjad politsei spordiväljakule (Rannavärava mäe juures), kust ühiselt rongkäigus politsei orkestri saatel sammuti läbi linna Kadrioru staadionile. Staadionil rivistusid politseisportlased avamistalituseks staadioni ajutise tribüüni ees. Pärast seda, kui Politseivalitsuse direktor R. Veermaa oli tervitanud võistlejaid, saabus võistlusile Siseminister K. Eenpalu, keda vastu võttis Pol.-val. direktor R. Veermaa koos abidirektor J. Soomani ja teiste kõrgemate politseijuhtidega.

Siseminister K. Eenpalu, tervitanud politseisportlasi, pidas neile hoogsa kõne, milles tähendas, et sport politsei elus on muutunud vajalikeks teguriks, valmistades ette kehaliselt tugevaid ja arenenud politseiametnikke, kes paremini suudavad täita pingutusi nõudvaid teenistuskohuseid. Ühtlasi Siseminister avaldas head meelt selle üle, et võistluste kavas on ka sellised alad, milledega politseiametnikel tuleb kokku puutuda igapäevases teenistuses. Kõne lõpul soovis minister kõigile võistlejatele head edu ja võistlustahet.

Võistluste algades jäi Siseminister pealtvaatajate ridadesse ja jälgis koos kõrgemate politseijuhtide ja külalistega politseiametnike pinevaid võistlusi esikohtade pärast suure huviga võistluste lõpuni.

Võistlused tõendasid meie politsei füüsilist ja teenistusalast tublidust. Võistlusil püstitati uusi rekorde ja näidati politsei spordi laia kandepinda ja head üldist taset. Uute

Võistluste peakohtunik

spordivõistlused

rekordidena võib nimetada assist. A. Viidingu saavutust granaadiviskes 66.53, konst. E. Pröömi aega 1500 m jooksus 4.09,6 ja 3000 m jooksus 9.14,6, pärnulase kordn. J. Hallika tagajärge 57.01 odaviskes ja rakverelase konst. A. Landbergi 177 kõrgushüppes ja 320 teivashüppes.

Võistlusile olid pandud välja järgmised rändauhinnad:

1) Siseminister K. Eenpalu rändauhind (hõbe ämber, kuus peekrit ja kulp) politseiametnike kogude vahelisele politsei teenistusalasele 6-võistlusele.

2) Politseivalitsuse direktori R. Veermaa rändauhind (hõbe kapp) kogude vahelisele politsei teenistusalasele 3-võistlusele.

3) Politseivalitsuse abidirektori J. Soomani rändauhind (võidusammas) kogude vahelisele teatejumisele 4 korda 100 m.

4) Tall-Harju prefekti N. Reimo rändauhind (karikas) kogude vahelisele alarmteatejooksule 4 korda 400 m.

5) Politseiametn. Keskkogu Spordisektsiooni esimehe rändauhind (lauakell) kogude vahelisele teatejooksule 4 korda 400 m.

Kõiki ülalnimetatud rändauhindu tuleb nende jäädavaks omandamiseks võita üleriiklikel politsei spordivõistlusil 3 korda.

Esmakordselt omandasid eranditult kõik ülalnimetatud rändauhinnad Tallinna Politseiametnike Kogu meeskonnad.

Peale rändauhindade oli Politseiametnike Keskkogu Spordisektsioonil iga üksik- ja meeskonnaala kolmele parimale pandud välja individuaalauhinnad.

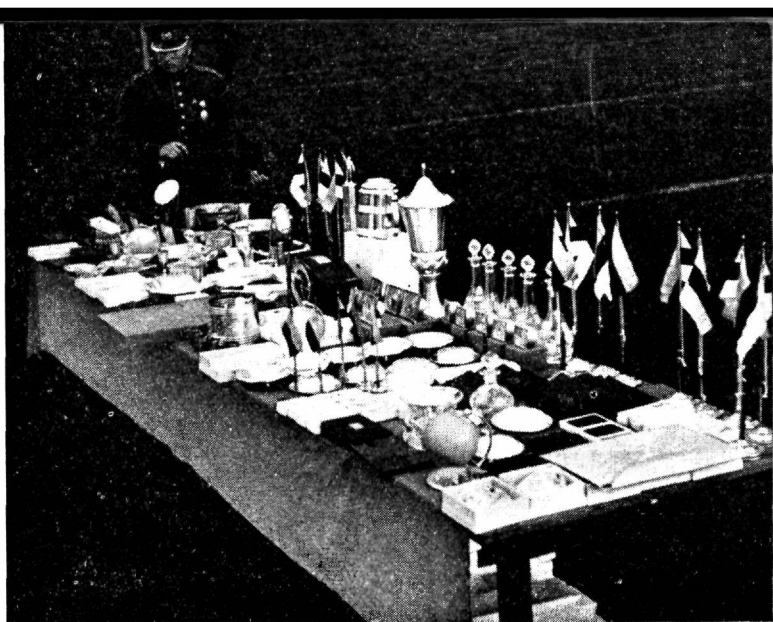
Technilisi tulemusi:

I. TULEMUSI TEENISTUSALASEIS VÕISTLUSIS.

1) Teenistusalane 6-võistlus.

a) Lahingkorras püstolist 25 m laskmine.

1. Haapsalu-Kuressaare meeskond 211 silma; 2. Petseri-Võru mk. 187 silma; 3. Tallinna mk. 168 s.; 4. Viljandi-Pärnu mk. 163 s.; 5. Narva mk. 158 s.; 6. Tartu-Valga mk. 142 s.; 7. Rakvere mk. 102 s.

Politsei spordivõistlusil väljapandud auhinnad.

Konst. Landbergi rekordhüpe.

Hetk pinevast võistlusest.

abidirektor J. Sooman algimas.

Individuaalsed tulemused.

1. konst. O. Rass, Viljandi Kogu, 52 silma; 2. kordn. N. Kitt, Kuressaare Kogu, 52 s. ja 3. v. kordn. A. Härm, Petseri-Võru Kogu, 49 silma.

b) 100 m jooks kandamiga.

1. Tallinna Politseiametnike Kogu meeskond, aeg 1 m. 27,2 sek.; 2. Petseri-Võru P. K. mk., aeg 1 m. 27,6 sek.; 3. Tartu-Valga P. K. mk., aeg 1 m. 28,7 sek.

Individuaalsed tulemused.

1. konst. G. Auli, Viljandi-Pärnu, 16,7 sek.; 2. p.a.k. V. Parind, Tartu-Valga, 16,9 sek. ja 3. konst. A. Pupart, Tallinn, 17,0 sek.

d) Granaadivise:

1. Tallinna meeskond 246 m; 2. Viljandi-Pärnu mk. 241,5 m ja 3. Tartu-Valga mk. 240,5 m.

Individuaalsed tulemused.

1. agent A. Kaasik, Tallinn, 56,0 m; 2. kordn. J. Hallik, Viljandi-Pärnu, 53,5 m; 3. assist. K. Aid, Tartu-Valga, 52,5 m.

e) Teivaskaugushüpe.

1. Tartu-Valga meeskond 32 m 85 sm; 2. Tallinna mk. 32 m 70 sm; 3. Narva mk. 30 m 60 sm; 4. Petseri-Võru mk. 30 m; 5. Viljandi-Pärnu mk. 29 m 85 sm; 6. Haapsalu-Kuressaare mk. 29 m 70 sm; 7. Rakvere mk. 29 m 10 sm.

Individuaalsed tulemused.

1. kordn. E. Männik, Tallinn, 7 m 05 sm; 2. konst. V. Tamm, Tartu-Valga, 6 m 90 sm; 3. konst. E. Kink, Tartu-Valga, 6 m 90 sm.

g) Teatejooks 5 korda 100 m.

1. Tallinna meeskond 1 m. 06,6 sek.; 2. Petseri-Võru mk. 1 m. 08,0 sek.; 3. Narva mk. 1 m. 09,5 sek.

h) 5 km patrullrännak.

1. Tartu-Valga meeskond 27 m. 25 sek.; 2. Tallinna mk. 29 m. 04 sek.; 3. Petseri-Võru mk. 29 m. 27 sek.

Üldine paremuse järjekord kogude vahelises teenistusalases 6-võistluses:

1. Tallinna meeskond 38 punkti, 2. Petseri-Võru mk. 29 p., 3. Tartu-Valga mk. 26 p., 4. Viljandi-Pärnu mk. 22 p., 5. Narva mk. 22 p., 6. Haapsalu-Kuressaare mk. 20 p., 7. Rakvere mk. 10 p.

2) Teenistusalane 3-võistlus.

(1000 m jooks, laskmine 200 m ja granaadivise.)

a) 1000 m jooks.

1. Tallinna meeskond, üldaeg 28 m. 15,8 sek., 2. Tartu-Valga mk., üldaeg 29 m. 22,2 sek., 3. Viljandi mk., üldaeg 29 m. 24,7 sek.

b) Laskmine 200 m peale.

1. Narva meeskond, tabam. summa 166 silma; 2. Haapsalu-Kuressaare mk., tabam. summa 150 s. ja 3. Tallinna mk., tabam. summa 135 s.

d) Granaadivise.

1. Tallinna meeskond, viskekaug. summa 212 mtr., 2. Tartu-Valga mk., viskekaug. summa 201 m; 3. Petseri-Võru mk., viskekaug. summa 191 m.

e) Üldine paremuse järjekord teenistusalases 3-võistluses.

1. Tallinna meeskond, koosseisus konst. A. Pupart, allkonst. A. Ausmaa, kordnikud E. Männik, V. Särak ja A. Raak, aeg 17 m. 58,8 sek.; 2. Haapsalu-Kuressaare mk., aeg 19 m. 59,4 sek.; 3. Tartu-Valga mk., aeg 20 m. 16,2 sek.

3) Teenistusalane 3-me km käik vormis ja rakmeis.

1. agent A. Kaasik, Tallinn, 17 m. 18,2 sek.; 2. konst. J. Suuk, Tallinn, 17 m. 24,2 sek. ja 3. kordn. A. Nurmeste, Narva, 17 m. 50,4 sek.

4) Alarmteatejooks 4 korda 400 m vormis ja rakmeis.

1. Tallinna Politseiametnike Kogu meeskond, koosseisus kordnikud Eliste, Suuk, Sökk ja Männik, aeg 10 m. 53,8 sek.; 2. Haapsalu-Kuressaare kogude koondmeeskond, aeg 11 m. 58,0 sek.; 3. Tartu-Valga kogude koondmeeskond, aeg 12 m. 05,8 sek.

II. TULEMUSED KERGEJÕUSTIKUS:

100 m jooks A klass.

1. v. kordn. E. Lilienthal, Rakvere, 11,7 sek.; 2. kordn. L. Meos, Tallinn, 3. agent A. Kaasik, Tallinn.

100 m jooks B klass.

1. konst. E. Truu, Tartu-Valga, 12,2 sek., 2. p.a.k. L. Uibopuu, Tallinn ja 3. kordn. E. Männik.

400 m jooks A kl.

1. kordn. E. Männik, Tallinn, 54,8 sek., 2. konst. E. Prööm, Tallinn, 56,0 sek., 3. konst. A. Pupart, Tallinn, 56,8 sek.

400 m jooks B kl.

1. kordn. J. Eliste, Tallinn, 55,1 sek., 2. p.a.k. L. Uibopuu, Tallinn, 55,4 sek., 3. konst. K. Kallas, Tartu-Valga, 55,7 sek.

1500 m jooks A kl.

1. konst. E. Prööm, Tallinn, 4 m. 09,6 sek. (u. p. rek.), 2. p.a.k. A. Trautmann, Tallinn, 4 m. 34,0 sek., 3. kordn. E. Suuk, Tallinn, 4 m. 45,4 sek.

1500 m jooks B kl.

1. kordn. J. Eliste, Tallinn, 4 m. 22,9 sek., 2. konst. E. Raid, Rakvere, 4 m. 23,2 sek. ja 3. konst. P. Raig, Tartu-Valga, 4 m. 29,6 sek.

3000 m jooks A kl.

1. konst. E. Prööm, Tallinn, 9 m. 14,6 sek. (u. p. rek.), 2. p.a.k. A. Trautmann, Tallinn, 10 m. 03,0 sek. ja 3. kordn. E. Suuk, Tallinn, 10 m. 25,0 sek.

3000 m jooks B kl.

1. kordn. V. Särak, Tallinn, 9 m. 48,8 sek., 2. kordn. J. Eliste, Tallinn, 9 m. 55,8 sek., 3. konst. P. Raig, Tartu-Valga, 9 m. 56,0 sek.

Kuulitõuge A kl.

1. assist. A. Viiding, Tallinn, 14 m 66 sm., 2. konst. J. Suuk, Tallinn, 14 m 05 sm. ja 3. kordn. K. Annamaa, Tallinn, 13 m 26 sm.

Kuulitõuge B kl.

1. konst. V. Tamm, Tartu-Valga, 12 m 58 sm., 2. kordn. J. Koger, Petseri-Võru, 12 m 40 sm. ja 3. konst. A. Reiman, Petseri-Võru, 12 m 31 sm.

Kaugushüpe A kl.

1. v.-kordn. E. Lilienthal, Rakvere, 6 m 49 sm.,
2. konst. A. Pupart, Tallinn, 5 m 59 sm. ja 3. assist. A. Naglas, Haapsalu, 5 m 54 sm.

Kaugushüpe B kl.

1. konst. E. Kink, Tartu-Valga, 6 m 11 sm., 2. konst. S. Etverk, Narva, 6 m 03 sm. ja 3. konst. E. Truu, Tartu-Valga, 5 m 69 sm.

Granaadivise üldklassile.

1. assist. A. Viiding, Tallinn, 66 m 53 sm. (u. p. rek.), 2. kordn. J. Hallik, Pärnu, 62 m 60 sm. ja 3. assist. K. Aid, Tartu-Valga, 58 m 66 sm.

Raskusheide üldklassile.

1. kordn. K. Annamaa, Tallinn, 17 m 50 sm., 2. kordn. O. Linnaste, Pärnu, 17 m 31 sm., ja 3. konst. A. Teearu, Tallinn, 16 m 19 sm.

Kõrgushüpe üldklassile.

1. konst. A. Landberg, Rakvere, 177 sm. (u. p. rek.), 2. v.-kordn. E. Lilienthal, Rakvere, 170 sm. ja 3. assist. K. Aid, Tartu-Valga, 170 sm.

Odavise üldklassile.

1. kordn. J. Hallik, Pärnu, 57 m 01 sm. (u. p. rek.), 2. konst. H. Räätsak, Viljandi, 53 m 51 sm., 3. konst. E. Kink, Tartu-Valga, 49 m 86 sm.

Kettaheide üldklassile.

1. v.-kordn. E. Lilienthal, Rakvere, 42 m 87 sm., 2. assist. A. Viiding, Tallinn, 41 m 90 sm. ja 3. kordn. K. Annamaa, Tallinn, 41 m 41 sm.

Teivashüpe üldklassile.

1. konst. A. Landberg, Rakvere, 3 m 20 sm. (u. p. rek.), 2. v.-kordn. E. Lilienthal, Rakvere, 3 m 10 sm., 3. konst. V. Kalda, Haapsalu, 3 m.

Humoristlik jooks.

1. kordn. H. Meltsa, Tallinn, 6 m 52,6 sek., 2. konst. J. Piller, Tallinn, 6 m. 54,0 sek., 3. agent A. Kaasik, Tallinn, 6 m. 56,0 sek.

Teatejooks 4 korda 400 m.

1. Tallinna Pol.-ametu. Kogu meeskond, koosseisus: konst. E. Prööm, kordnikud J. Eliste, V. Sokk, E. Männik, aeg 3 m. 43,4 sek.; 2. Tartu-Valga Pol.-am. Kogude koondmeeskond, aeg 3 m. 57,2 sek. ja 3. Haapsalu-Kuressaare Pol.-am. Kogude koondmeeskond, aeg 4 m. 05,4 sek.

Teatejooks 4 korda 100 m.

1. Tallinna Pol.-am. Kogu meeskond, koosseisus: konst. A. Pupart, kordn. E. Männik, E. Aruvald ja p.a.k. L. Uibopuu, aeg 48,9 sek.; 2. Tartu-Valga Pol.-am. Kogude koondmeeskond, aeg 48,9 sek.; 3. Haapsalu-Kuressaare Pol.-am. Kogude koondmeeskond, aeg 50,9 sek.

III. TULEMUSED UJUMISES.

1) 50 m vabalt:

1. konst. K. Parveots, Rakvere, 33,1 sek., 2. allkonst. J. Tippo, Tallinn, 33,1 sek., 3. konst. V. Raidla, Viljandi, 33,8 sek.

2) 100 m vabalt:

1. konst. K. Parveots, Rakvere, 1 m. 25,5 sek., 2. konst. V. Raidla, Viljandi, 1 m. 26,7 sek.; 3. k. ametn. H. Sild, Narva, 1 m. 34,0 sek.

Raadioonu F. Moor, KÕ ja tuletõrje instruktor J. Ernits ja noorim tuletõrjuja Tuletõrje Korpuse päeval reportaaži edasiandmisel ešelonide saabumisest.

3) 50 m rinnuli:

1. konst. K. Parveots, Rakvere, 42,2 sek., 2. kordn. E. Aruvald, Tallinn, 42,4 sek., 3. kordn. A. Enok, Tallinn, 43,2 sek.

4) 50 m selili:

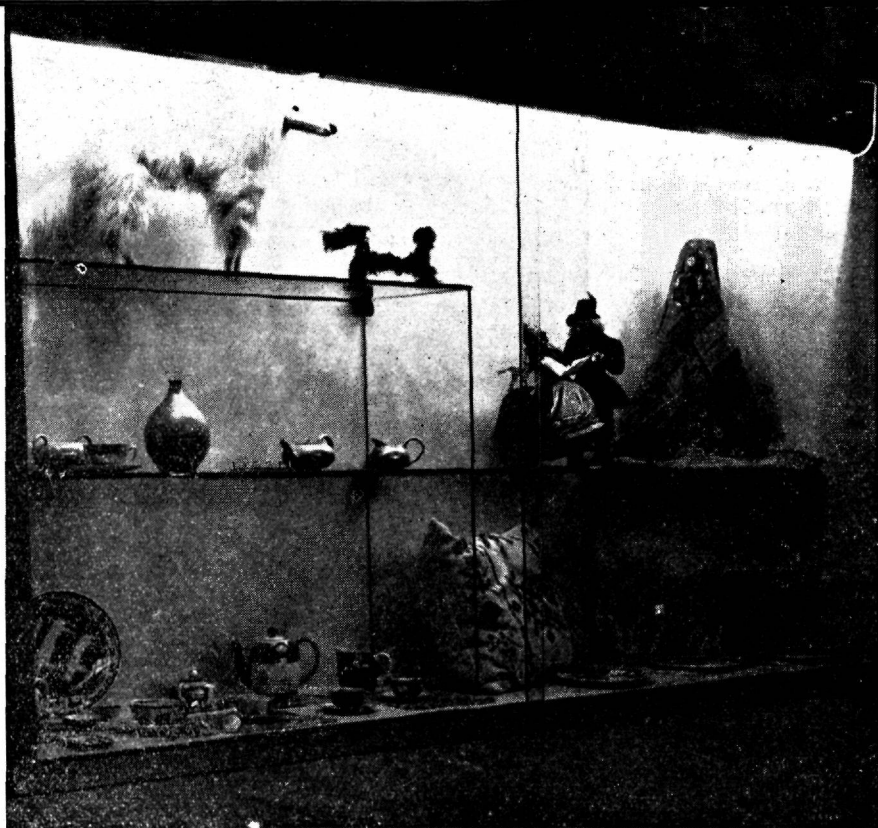
1. konst. K. Parveots, Rakvere, 44,9 sek., 2. k. ametn. H. Sild, Narva, 54,1 sek., 3. kordn. V. Ahas, Narva, 57,8 sek.

5) 50 m päästekorras rakmeis:

1. k. ametn. J. Meelismaa, Tartu-Valga, 53,4 sek., 2. konst. K. Parveots, Rakvere, 55,1 sek. ja 3. agent E. Mikson, Tallinn, 57,2 sek.

6) Teateujumine 4 korda 100 m.

1. Tallinna meeskond, koosseisus: kordnikud A. Enok, E. Aruvald, V. Alba ja agent E. Mikson, aeg 6 m. 34,8 sek., 2. Tartu-Valga meeskond, aeg 6 m. 52,4 sek., 3. Narva meeskond, aeg 7 m. 34,3 sek.

Vitriin rakendus kunsti toodetega: Mari Adamsoni loomi, Ally Orava nukke, Jaan Koorti keraamikad, prl. Podgradi tikandust, Adamson-Ericu portselani.

Põgus pooltundi

Adamson-Eric

Balti paviljoni ümber

P A R I I S I M A A I L M A N Ä I T U S E L

1937. a. maailmanäitus ei ole üldiselt äratnud seda vaimustust nagu mõned eelmised Pariisis, kuna teatavasti tema ehitustööd takistasid kohalikud ebakindlad poliitilised olud ja ka ilmastik. Mõnel pool piire oldi lisaks kahjurõõmustavalt valmis süvendama tekkinud raskusi ja mee-

kandidaati, keda saata tutvuma maailmanäitusega. Samuti räägitakse ühe arhitekti läkitamisest Pariisi, et ette valmistada meile nii asjatundjate kaadrit meie esinemiste korraldamiseks tulevikus.

Pärast võistlusi toimus võitjate austamine, auhindade ja meistridiplomide jagamine, mida toimetas Politseivalitsuse direktor R. Veermaa, abidirektor J. Soomani ja teiste kõrgemate poliitsiametnike juuresolekul.

Pärast auhindade väljaandmist toimus poliitassistent E. Kolmpere 25-a. sportliku tegevuse tähistamine ja austamine. Spordiveteraan kutsuti rivistunud politseisportlaste ette, kus talle pidas tervituskõne Politseivalitsuse direktor R. Veermaa. Kõneleja kriipsutas alla E. Kolmpere suurt tööd politseisporti organiseerimisel ja andis juubilarile üle ümbriku. Tallinna Politseiametnike Kogu Spordisektsiooni nimel tervitas juubilari komissar J. Saarepere, andes üle loorberpärga.

Neid kavatsusi võib ainult tervitada, kuid teiselt poolt oleks vajaline, et meie praeguse esinemise nii kunstilisel kui administratiivsel kaadril võimaldataks kohal tutvuda käesoleva esinemise lõpptulemustega, ja ei tehtaks vaid ainult vastutavaks selle eest, mida paistab meie esinemises võida märkida puudustena.

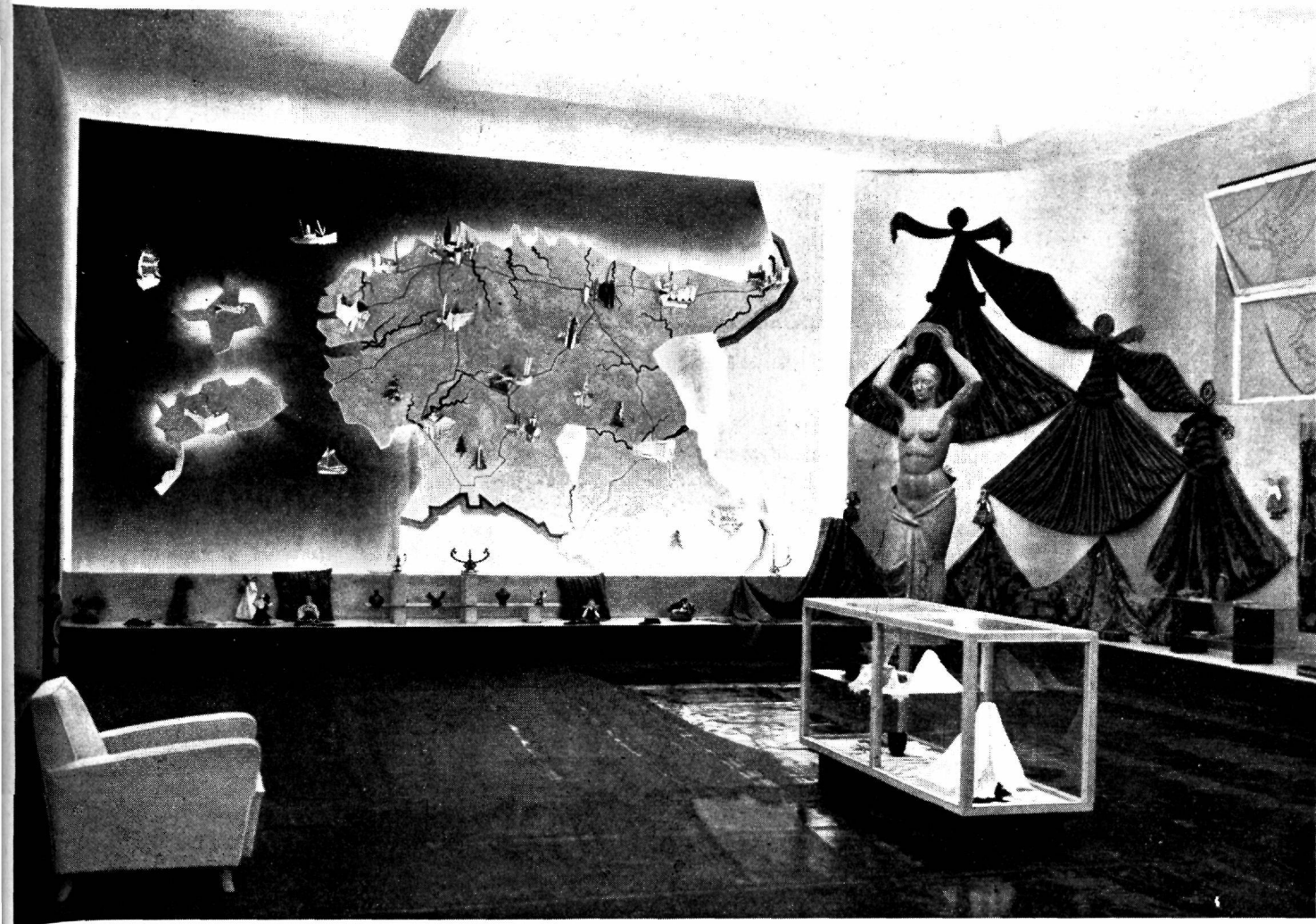
Teatavasti tegeleb Taani näituste juht tervelt 15 aastat oma rügi esitamisega välisnäitusil, samuti kui Rootsi paviljonis Pariisis nägime teotsemas samu nägusid, keda õppisime tundma mõne aasta eest Tallinna kunstihooes.

Igas esinemises on kaks külge, nii öelda esitamine — fassaadiküsimus ja see materjal, mida esitatakse või tuum, edasi esemete uudsus

leolu maailmanäituse äpardumise sihis. Sellest siis oleneski see skeptilis-kriitiline suhtumine ka maailmanäituse avades, tavalise sel puhul vaimustuse asemel.

Kõik kahtlustused ja eitamise tagavarad on nüüd ära tarvitatud ning ollakse juba rahustunud ning tehakse asjalikke kokkuvõtteid sellest positiivsest uuest, mida annud 1937. a. manifestatsioon.

Majandusministeerium on teinud ettepaneku Eesti Rakendus kunstnike Ühingu, esitada kaht

R. Vunderlich. — Eesti maakaart. E. Jõesaare skulptuur „Põllumajandus“. „Kodukäsitöölt“ kangaid ja rakendus kunsti tooteid.

ja nende tehniline kvaliteet. Ideaalne, üksiku riigi või rahva tööd ja tegevust näitusel esitades oleks nii siis kõigi nende tegurite tasakaalukas esiletõstmine.

Tegelikult aga, näitavad kogemused, on koguni sageli soovitatud mõnda külge eriti rõhutada teiste külgede arvel.

Selle tee valivad sageli ka suuresinejad, arvestades siin muidugi vaid eeskätt sooviga anda laiadele hulkadele jalustrabavaid efekte. Nii ei ole muud kui ülimal määral vaid fassaadi küsimus Saksa ja Nõukogude Liidu paviljonide suurus. Tegelik väljapanekute hulk ja liikumise võimalus neis paviljones on vähem kui Belgia ja Itaalia paviljones, kus eriti viimases ehitus välispidiselt võiks öelda on koguni efektitu, vaatamata oma suurele mahule.

Ei ole imeks panna, et üldiselt imetletakse Nõukogude hüüskulptuuri paviljoni katusel, mille suurusest sain kujutluse alles siis, kui nägin, et katusel askeldav tööline oli vaid skulptuuri labajala kõrgune. See metalltahvleist kokumonteeritud hüüskulptuur muide näis kujuri kavandi järgi, on ikkagi mõistetav, kui mitte enam, siis tehnilise katse seisukohalt. Vähem põhjendatud on aga Saksa paviljoni nii tornehitis kui näitushalli kõrgus.

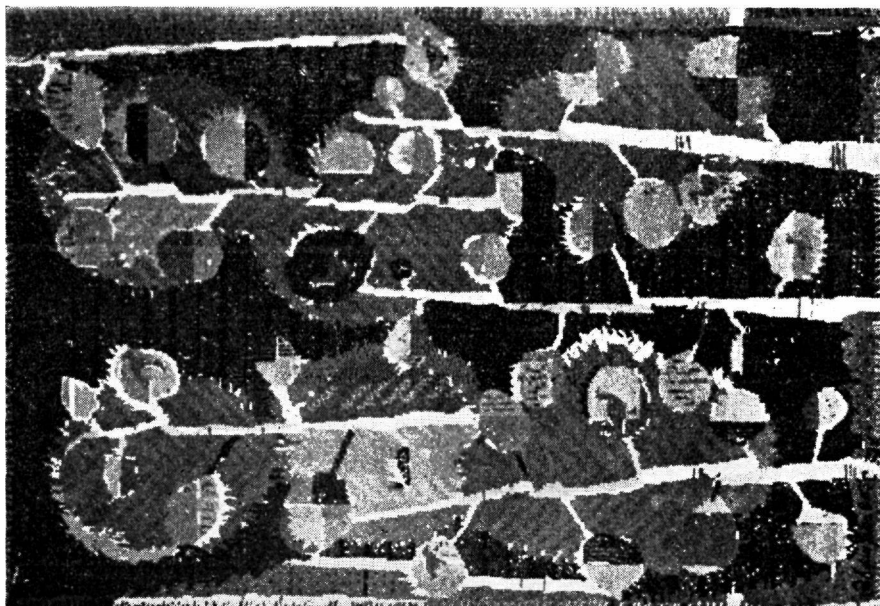
Otse tehnilise tagurpidiminekü sümbolina võib võtta Saksa paviljoni kõrget mugavuseta treppi paviljoni katusele. Tõsi küll, tõstetool viib katuserestorani, kuid suur küllastajate kogu peab leppima trepist käimisega, millist vaeva pealegi ei krooni muud kui küllalt avar vaade näitusväljale, mis ei ole võrreldav grandioosse väljavaatega Eiffeli tornilt. Saksa paviljoni suur hall tuletub meelde suure raudteejaama oote-

Mari Adamson. „Jukud-Mannid“.

saali. Kroonlühtrite rivi proportsioonitus kõrguses, kahel pool seintel rida kroonulikke maastik- ja sündmustik-maale, mis oma suurtele formaatidele vaatamata tunduvad siin asjatu kriibu-kra-buna, rääkimata muist vähemaist väljapanekuist lahtiselt ja vitriines kitsaste vaheseinte vahel. Kokkuvõttes ei saa imetleda ka mitte ülevaatlikkust ega vaatamise-liiklemise hõlbustamist. Koguni jääb väljades mulje, et selles hii-gelruumis kolmelt realt asetatud eksponaatide vahele jäi sopp, kuhu sa ei pääsenud.

Rootsi ja Itaalia paviljonid on katsunud väl-tida igasugust väsitavat uniformsust. Rootsi paviljonis on koguni tugevalt alla krüpsutatud ehitise ajutine luud. Nii on krohvimata jäetud suurte (laastudest ja tsemendist pressitud) ehitusplaatide vahed ja maskeerimata paviljoni raudkerestik on koguni värvitud erepunaseks.

Seinavaip (teostanud „Orient“).

Edasi on loodud terve rida treppe, laiu ja lahtisi mõni pool korda ülespoole, samuti teine allapoole viivaid. Kuigi liikumine paviljonis on suinatud, on jäetud rida võimalusi nii öelda „kõrvalhüpeteks“ — siin Rootsi moodsa kunsti näitus, seal väike rõdunurk vaatega Seine'ile, teisel väike õu. Nii on vällditud monotoonne, sunnitud, pidev edasimarsimine, on jäänud

ka kõige suurema tungi puhul võimalus pikemalt peatuda, või koguni teatud piirides tagasi minna.

Itaalia paviljon, mida tuleb süiski pidada üheks õnnestunumaks, pakub suures kaustas seda vaheldust nii ruumide jaotuses kui väljapaneku viisis rikkalikult, ilma et oleks satutud suurte aineliste võimaluste juures kõige seninähtu ületrumpamisega libedale.

Rida õuesid, käike, treppe ja saale. Siin saavutisi, mis nõuavad eriteadmisi, et neid otsata hinnata, seal reklaami, poliitikat, edasi teotava ajakohaselt sisustatud pangakontor, restoran-aed, reisibüroo, terve majakord kunstinäitust, kus esitatud rida futuriste ja kus mingit jälge sotsiaalsest tellimusest. Lõpuks pidusaal, mille iga sein isematerjalist. Klaas, keraamika, mo-saiik, kivi. Suurejooneline, pidulik ja süiski kunstipärane, olgugi et seinast on sõna tõsisest mõttes välja pistetud kuninga ja duce pead — puudub vähemgi kroonulikkus rüügivappide, rahvuslippude ja loorberpuude kunstilagedast pidulikkusest.

Iseloomustav Itaalia väljapaneku viisile on kõikjal selgitavaks, ühendavaks, vahel lihtsalt tühja paiga täiteks kasutatud vaimukas improviseeriv maalim, mis võib mõnelegi paista mänglemisena, kuid mis just tasandab üleminekut tehnikavallast kunstivalda, või poliitiliselt propagandalt kirjandusele ja trükiteosele.

Taani väljapanek, mis küllalt lähedane nii esemete valikult kui esitamislaadilt Rootsi välja-

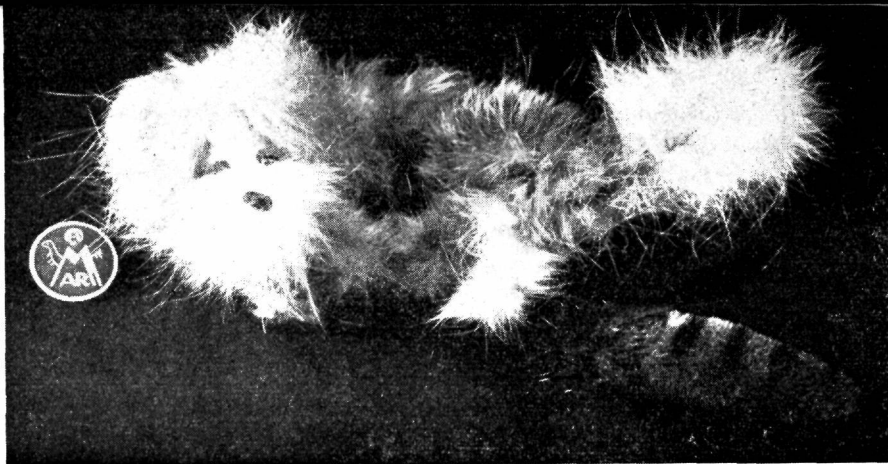
panekeüle, kannab enes-
ses ka vaimukuse, ning
võiks öelda isegi huumo-
ri nooti. Statistilised
andmed ja diagrammid
on siin esitatud suure
kunstilise kerguse ja va-
heldavusega, kasutades
kord seina-, kord akna-
pinda.

Üheks kõige rikkali-
kumaks esitatud mater-
jali hulga ja mitmekesi-
suse poolest tuleb pidada
Belgia paviljoni. Siin on
küll ka tugevalt rõhuta-
tud esinduslikkust, kuid see on sündinud vaid
mõne uue kunstilise või tehnilise katsetuse kau-
du. Siin esitatud seinavaibad on mõistetavad
dateerimatagi kui 1937. aasta tooted. Kuigi nen-
des on kasutatud täiel määral vanade kuulsate
Brüsseli vaipade tehniline pärimus, on kunstili-
selt neis vaipades aga 100% vältitud kõige vä-
hem järelaimdus möödunust.

Belgia-Kongo, kõrval asuv paviljon, annab
ühe õnnelikuma koktaili Aafrikast Euroopas ja
Euroopast Aafrikas. Hollandil ei õnnestu oma
paviljonis kaugeltki luua vastavat eksootilist
meeleolu, olgugi, et lisaks esemetele on koguni
kohale toodud jaavalannad, kes publikule de-
monstreerivad oma baatik-tehnikas riidekaunis-
tamise oskust.

Süüami ehtsat ja oma-
pärast arhitektuuri esi-
tav paviljon viib meid
mõneti tagasi omaaegse
koloniaalnimetuse õhkkon-
da, ja sobiks pigem
prantsuse asumaade
gruppi ehk koguni lõ-
bustuste parki käesole-
val näitusel.

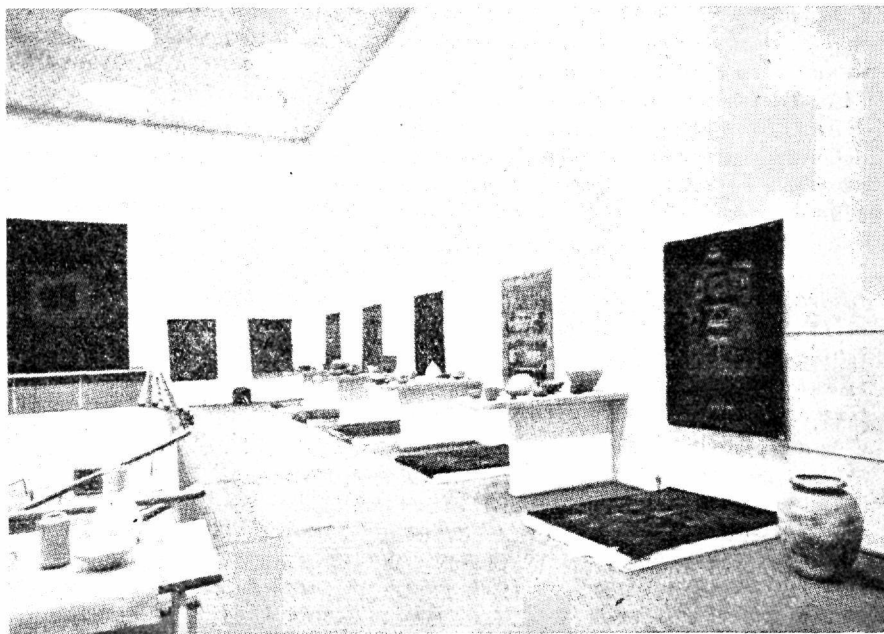
Paljude hulgast võiks
esile tõsta väheldast Ru-
meenia paviljoni, mis
üle miljoni krooni olevat
maksma läinud ja mille
fassaad roosakast mar-
morist rikkaliku metall-
dekoratiivvõreaga. Selles
paviljonis on seest val-
gustatud alabastersam-
baid jne., kuid kõi-
gele vaatamata ei näi
rahuldavat peremehi en-
did see jalustrabav luk-
sus, kuna ikka veel seda
pidevalt ü m b e r k o r-

Mari Adamson. Karusnahast peni.

raldatavat nagu meiegi sektsiooni Balti
paviljonis.

Balti paviljoni asukohta ja ehitist on lahvalt
käsitatud, kuid süiski julgen väita, et enamuse on
arvamusel, et asukoht tuleb kasuks ehitisele ja
ehitis ise vastab enamvähem neile tagasihoidli-
kele nõudeile, mis tal täita. Nii süis võime, kuna
paviljoni autor on eestlane, sellel arvel Eesti
kontosse märkida plussi. Paviljoni ees terrassel
asub F. Sannamehe skulptuur „E m a l a p s e -
g a“, mis küll põlnud kavatsatud sinna, kuid
mis sobib hästi ja omakorda õigustab koguni pa-
viljoni terrassi barjääri. Sannamehe kuju välja
asetamise puhul on lemmutatud kuulujuttu, nagu
olevat see sihilikult välja visatud, mis
kõige vähemal määral ei vasta tõele, sest trepile

Soome väljapanekuid.

asetamiseks tuli hankida eeskätt luba nii Leedul kui Lätilt, kuna sellega vallutasime osa üldist pinda, ja saime kolme riigi vahelise võistluse oma skulptuurile esiletõstmise võimaluse.

Eesti seksioon ise kujutab enesest vaid üht pikergust ruumi külvalgustusega. Ei tohi unustada, et käesoleva maailmanäituse, kui nii öelda võib, teemaks oli „kunst ja tehnika moodsa elus“. Kindlasti pole juhus siin sõnade „kunst“ ja „tehnika“ järjestus, ning lisaks ka nõue tänapäevast. Ainult vaid tingitud näituse üldprogrammist on koostatud Eesti esinemise kava, tehtud eksponaatide valik. Selgituseks peab siin juures rõhutama, et nii ohtralt, kui nüüd on pakutud arvustavat nõuannet, jäid eeltödest eemale pea täies ulatuses meie tööstused, pakkumisi esinemiseks tuli vaid kunstnikkonnalt. Isegi enam — pea kõik esemed on tulnud Majandusministeeriumil tellida või osta. Omal riisikol esinejad on vaid kunstnikud. Ei tea, et ükski meil eduga töötavaist põlevkivitööstusist oleks pakkunud summasid, materjale või abilisi põlevkivi väljapanekute hankimisel. Seda arvestades kujunes Eesti väljapanekute materjal järgmiseks:

Kolm seinavaipa, neist gobelääntehnikas Karin Lutsu kavandi järgi (kangur Friedeman), kaks sõlmitud — Adamson-Ericu kavandi järgi (üks firma „Orient“, teine Ida Riisberg), intursü õuvar-kupp R. Wunderlichilt (firma „Uudse mööbli“ kaasomanikult). Siis suurematel esemetel mõned kangad ja tekid ja moderniseeritud rahvarõivaid, spordirõivastust, värvilisi ja valgetikanditooteid „Kodukäsitöölt“. Kõike seda, mis selle firma produkttest välisurgu leidnud ja lisaks mõned muud. Keraamikatooteid kadunud Jaan Koorti viimaseid töid, siis Valli Talvikult, Laos-Hermanilt ja Kunsttööstuskoolilt. Porselanesemeid, nii dekoratiivseid seinataldrikuid, serviise Adamson-Ericult ja lõpuks samalt autorilt maalitud terrakotta esemeid. Edasi mõned kristallvaasid Grünbergilt, taotud hõberüstu, alpakalühtreid ja tinatooteid firma Tavastilt, filigraanehteid pr. Maranalt ja prl. C. Holmilt. Siis nahatöid, nii standardartikleid kui eritellimisel tehtuid ateljee Taskalt ja Kunsttööstuskoolilt. Nukke rahvarõivais Ally Oravalt ja „Kodukäsitöölt“. Loomi nii riidest kui karusnahast, nukuteatri „tegelasi“ ja turistide lemmikmälestusesemetena populaarseks saanud „Juku-Mannisid“ Mari Adamsonilt. Kuid et pilt täielikum oleks, ärgem unustagem mainida, et ühe otsaseina võtab enda alla dekoratiivne Eestimaa kaart ja teise otsaseina pea terveni põlevkivitööstuse makett — selle ala statistikat ja saaduste proove. Siis veel kaks vitriini saali keskel ja neli tugitooli kaetud algu-

päraste riidetega (firma „Kodukangad“). Kõik eelpoolmainitud R. Wunderlichi kavandite järgi.

Ja nüüd veel kolm kolmemeetrilist skulptuuri W. Melnikult — „Kaevur“, E. Jõesaarelt „Põllutöö“ ja eelpoolmainitud F. Sannamehe „Ema lapsega“, mis otse ruumipuudusel tuli paigutada paviljoni välisterrassile.

Kuid põhieksponaatidele lisaks läkitati veel võimaliku raamatu- ja graafika-erinäituste tarvis suur hulk vastavat materjali. Siis veel fotosid, propagandakirjandust ja muud selletaolist.

Et seda materjali on enam, kui ruumi Eesti seksioonil, oli tegelikel korraldajail juba algusest peale selge ja ainsaks mureks oli vaid see saada võimalikult külligast liigist mõnevõrra esitada, ja nii et ei tekiks ülekuhjumist. Parem vähe, kuid hästi — oli siin põhimõtteks. Mitte anonüümset muster-laata „Made in Estonia“ ei tahetud ega tohitud siin luua, vaid just esile tõsta üksiku esineja omapära ja ilmekust. Mitte see ei võinud etteheiteks olla, et igal asjal võimalikult autori nimi juures, vaid see, et nii mõnigi välisfirma on vaid suurte raskustega Kaubandustööstuskoja kaudu (kellel kahjuks ka puuduvad esinejate nimekirjad) pidanud hankima soovitud autorite aadressi. Juba see tõik üksi, et seda mitmel korral on eite võetud ja läbirääkimistesse astunud, võiks rääkida asjale kasuks.

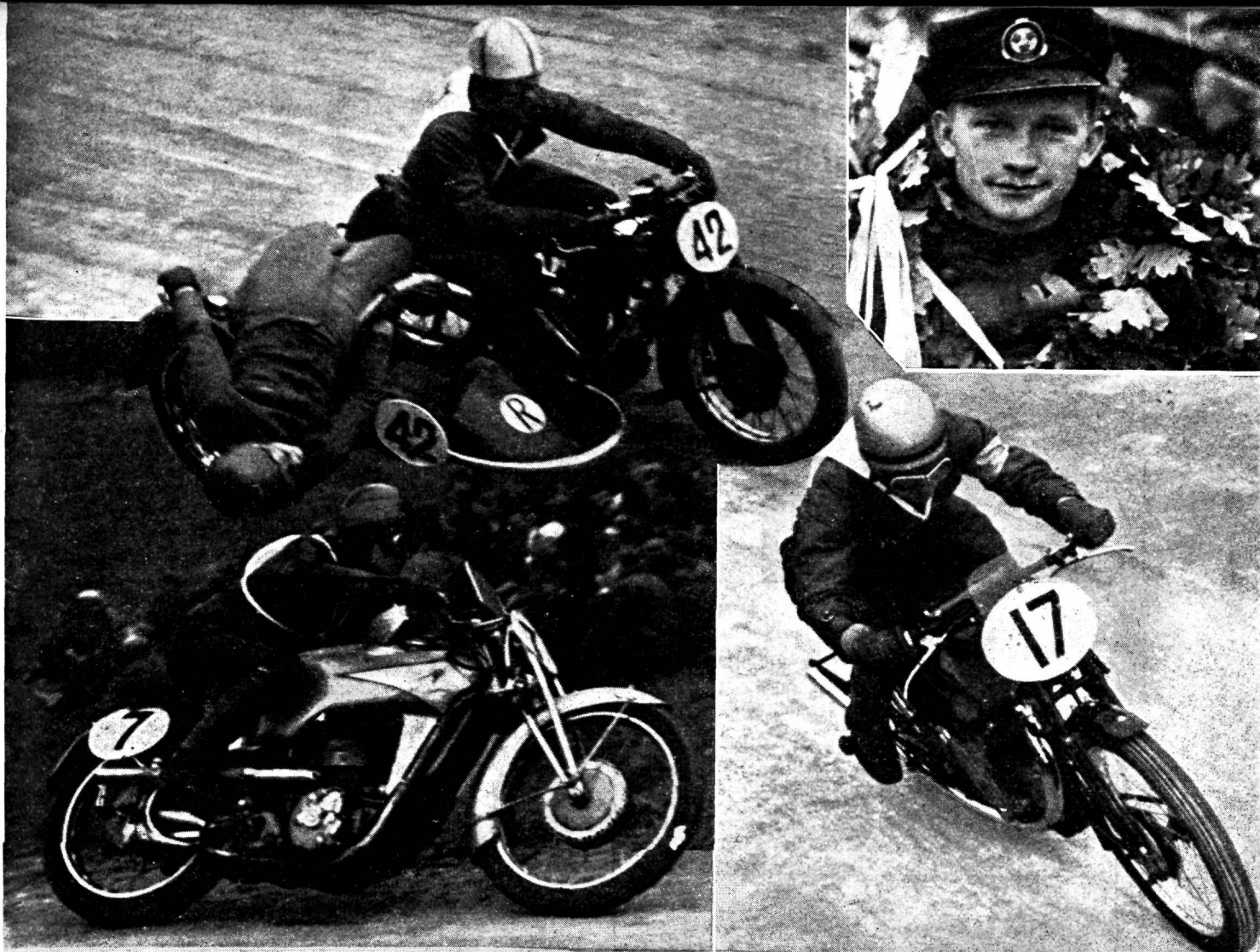
On juba küllalt võrreldud meiega meie kaas-esinejate lätlaste ja leedulaste väljapanekuid. On olnud neid, kes on kiitnud samettausta vitriinides, või rahvusvärves lillepeenart Läti seksioonis, neid, kes pole kohkunud arvustamast katoliikliku Leedu rahvuslikku kontseptsiooni Kristuse kujutamises. Vaatame parem korraks meie põhjapoolset lähemat naabrit Soomet oma katuse all, millel näha õige leidlikke „valgustuskorstnaid“. Selles naturaalpuu paviljonis on vaipu nii maas kui seinal ja keraamikat nii hõredalt, et tõesti iga ese suudab mõjule pääseda ja läbi „valgustuskorstnate“ tulev otstarbekas valgustus võimaldab kõigil „sellest tühjust“ seda enam mõjule pääseda. Siin on palju hõredamalt, kuid Soomest ei jää kaugeltki hõre tunne.

Mis statistilisesse materjalisse puutub, siis esitatakse seda üldiselt tagasihoidlikult ja kui, siis võimalikult algupäraselt, kuna paistab, kellelgi pole usku, et paljalt tabelite ees keegi peatuks.

Rootslased on kõigepealt endale ülesandeks võtnud rõhutada demokraatiat ja rahu. Ka sotsiaalsed reformid leiavad käsitamist kõrvuti nende majanduselu tulemustega. Seejuures on kõik need loosungid ja arvud poetatud laiali, tarvita-des kõige mitmekesisemaid tehnilisi võtteid.

Juba paviljoni välismüüri tekst. Paviljonis eneses eri telliskivist müür, millel primitiivsete

1. Junioride klassi küljkorviga masinate võidusõidu võitja Johan Tammeõu. 2. Eesti 5. TT võitja senioride klassis ja uue Eesti TT rekordi püstitaja sakslane Kurt Mansfeldt. 3. Paremäl üleval: Võitja V. Hennok. Paremäl all: Rüüghoidja K. Pätsi karika võitja V. Hennok sõidul.

Pühapäeval, 12. sept. peeti Tallinnas viiendad TT võistlused, kus kiireimaks sõitjaks osutus sakslane K. Mansfeldt senioride grupis ja näitas uue rajarekordi 107,75 km. tunnis. Tõsiseks konkurendiks peeti viimasele rootslast R. Sunnquisti, kelle sõiduk siiski osutus halvemaks ja ta pidi seetõttu leppima teise kohaga. Eesti kiireimaks mootor-

ratturiks osutus V. Hennok, kes nüüd teiskordselt omandas Riüghoidja K. Pätsi rändauhinna.

Huvitavaks alaks publikule osutus võistlustel sõit küljkorviga mootorrattal, kus küljkorvis kaasasõitjad pidid näitama tõsist „kõietantsija“ oskust, et näidata edukaid sõidutagajärgi.

reljeefide ja kirjade kaudu andmeid vanimast parlamendist (1435) ja demokraatlikemast kuningriigist. Teisal on klaastahvleil rootsi kontuurid ja vastavas tiheduses liimitud väljaterad või tikud annavad meile tekstita selge pildi maa põllumajanduslikust ja metsatööstuslikust alast.

Jälle peatab meid vitriinis olev, vähikule mitte midagi ütlev völl, pealegi kõrval murtud tükk sellest, kuid lühike tekst ütleb, et see Wikmahyhtan'i nikkelteras kannatab 75.000 tiiru minutis. Ei mingit pilti tehasest, selle asukohast ega

suurusest — aitab murtud völlist, et aukartust-üratavalt meeles püsida.

Fotosid enamikus, küll fotomontaaži on tarvitatud üldiselt palju. Kõige efektikam on kahtlemata Austria raudteede väljapaneku hüügfoto, mis nähtavaks tehtud hüügelakna kaudu tänavale. Selles mitte suures ja lihtsas paviljonis saab ülearune kord selgeks, et austerlased võivad põhjendatult juhtivalt kaasa rääkida tänapäeva rakenduskunstis.

Norra, Hollandi, Lõuna-Slaavia, Monaco ja teised suuremad vüüriksid kõik kuidagi esiletõst-

Konstaabel M. Kitt 60-aastane.

19. septembril s. a. pühitseb Lääne-Saare Prefektuuri Kuressaare politseijaoskonna Pihla rajooni konstaabel Mihail Kitt oma 60-ndat sünnipäeva. Umbes samal ajal võib ta ühes abikaasaga vaadata tagasi oma abielu 35-aastasele kestvusele ja varsti täitub ka 40 aastat riigiteenistuses, sellest 19 aastat politseis.

M. Kitt sündis 19. septembril 1877. a. Saaremaal, Leisi v. Hariduse omandas tolleaegses Kuressaare linnakoolis, mille lõpetamise järele teenis mõnda aega külakoolis õpetajana. Pikemat aega teenis K. Kuressaare gümnaasiumis raamatupidajana ja kirjatöömehena. Omandas kolleegia-regist-

mist, kuid käesolev kirjutis tahtis vaid puudutada puht-näituslikke probleeme Balti paviljoni, õigemini Eesti sektsiooni ümber.

Katsudes hoiduda enesele võtmast kaitsja, veel vähem süüdistaja osa, tunneks oma ülesande täitnud olevat, kui laiemalt jõutakse arusaamisele, et maailmanäitus ei ole siiski mitte muster-mess, kus vaid lainelisest papist efektiivselt meisterdatud dekoratsioonide vahele on laotud virnad kaupade kaemiseks ja katsumiseks, et siin esitamine on mitte vähem oluline kui esitav ese ise, ja et siin lisaks kvaliteedile tuleb uudsuse küsimus. Nii ese kui esitamine peavad eneses kandma sedapuhku tootmisega 1937, et sobida 1937. a. maailmanäitusele.

Pariisi maailmanäitus kõigile valmimistaktisusele vaatamata on kõigepealt Prantsusmaa kunsti- ja tehnikasaavutuste manifestatsiooniks, mis täidab tervelt 3/4 300 püstitatud näitusehitistest — nende hulgas püsivaid ehitisi — ja prantslastel ei tarvitse häbeneda oma saavutusi. Meie aga võime sedapuhku Balti ühispaaviljonis omandatud esimesi kogemusi tallele panna, et pea mõnel järgneval näitusel kasutada ehk juba ise seisvas Eesti paviljonis.

raatori ja hiljem kubermangu sekretäri nimetuse. 1915. a. — 1918. a. teenis vene sõjaväes, kust siirdus tagasi kodumaale. Sama aasta sügisel astus teenistusse Saaremaa Maakonnaavalitsusse sekretäri abina ja hiljem osakonna asjaajajana. K. võttis osa ka vabadussõjast.

Konst. M. Kitt astus politseiteenistusse 1. jaan. 1919. a., olles Maakonna miilitsaülema abiks. Viimase koha likvideerimisel määrati K. 1. juunil 1920. a. Kihelkonna jaoskonnaülemaks, edasi oli lühikest aega Kaarma-Suure rajooni ülemaks. 1921. a. lõpetas rajooni ülemale korraldatud kursuse. Seejärel asus uuesti ametisse, esialgu rajooni-ülemana, hiljem selle ametikoha ümbernimetamisel — konstaablina.

Vene ajal teenistuses ülesnäidatud hoolsuse eest omab Kitt Püha Stanislause III järgu risti. Eesti ajast omab vabadussõja mälestusmärgi ja tule-õrje II järgu hoolsusristi.

Oma igapäevase politseiteenistuse kõrval on M. K. agaralt võtnud osa ka seltskondlikust tegevusest ja seda juba 16 a. vanusena, olles tegev Kuressaare „Lyra“ ja karskusseltsides. Eesti vaimse eliidi ärkamise ja rahvusliku eneseavalduse tulemusena asutatud Kuressaare Eesti Seltsi nimi on lahutamatu seotud K. nimega. Vaatamata 60. eluaastale on ta praegu tegev Pihla Vab. Tuletõrjeühingus ja Kaitseliidu Pihla kompaniis majanduspealikuna.

Mainimisväärt on see, et K. on ühes kol. Poo-puuga esimesi Kaitseliidu organiseerijaid Kuressaares. Ka sini-must-valge lipu esimene lehvimine riigilipuna Kuressaares on seotud K. nimega. Nimelt heisanud juubilar koos kol. Poo-puuga 1918. a. novembris praegusele politseihoonele eesti lipu. Varsti tulnud aga kohale sakslased ja tunni aja pärast tõmmatud lipp jällegi maha. Ähvardatud eesti lipu heiskamise pärast M. Kitti maha lasta, kuid lugu lahenedu siiski õnnelikult.

Mööduda ei saa ka sellest, et K. ühes oma abikaasaga on kasvatanud üles 8 last, andes neile kõigile tubli hariduse. Nii teenib üks poegadest politseis konstaablina, teine kordnikuna ja kolmas sõjaväes ohvitserina, kuna noorim teenib praegu sõjaväes sundaega. Tütardest üks on õpetaja, kuna noorim — pesamuna — veel õpib gümnaasiumis.

Nii linnulennult nähtuna K. elu ja tegevus!

Juubelipäeval kõigi ametivendade parimad õnnitlused tüsedale töömehele! Olgu tulevikupäevadki helged ja täis tööõnnu!

Tallinna Politsei Laskurklubi laskevõistlus.

26. augustil s. a. toimus Kaitseliidu „Mustamäe“ lahtisel laskerajal Tallinna Politsei Laskurklubi liikmete omavaheline laskevõistlus inglise muutmata sõjapüssist.

Võistlustingimused: kaugus — 200 m., padrunid — A klassis 30 tk. ja B klassis 15 tk., asendite järjekord — lamades käelt, püsti käelt ja põlvelt, igas asendis võrdne arv laske, aeg — A klassis igale asendile 20 minutit ja B klassile 10 minutit. Näitamine sündis iga lasu järele. Enne võistlust oli lubatud kuni 5 proovilasku.

Ilm selge ja tuuline.

Parimaid tagajärgi saavutasid ja tulid kohtadele

A klassis:

1. Sadama jsk. kordnik August Kivistik — 220 silma ja 2. Raudteede Tallinna jsk. kordnik Feliks Vaher — 218 silma .

B klassis:

1. Ratsareservi van. kordnik Elmar Rannu — 87 silma, 2. Ratsareservi allkonstaabel Johannes Kivimägi — 85 s., 3. Ratsareservi allkonstaabel Artemi Ausmaa — 85 s., 4. Sadama jsk. konstaabel Julius Maandi — 85 s., 5. Nõmme jsk. kordnik Richard Ööbik — 84 s. ja 6. Sadama jsk. kordnik Heinrich Paru — 81 silma.

Kõik kohtadele tulnud said auhindu.

A. O.

Ametlik osa.

Politseivalitsuse direktor avaldas oma käskkirjaga Tallinna politsei laskurmeeskonnale kiitust:

14. augustil s. a. Helsingis korraldatud Tallinna-Helsingi politsei vahelistel laskevõistlustel sõjapüssidest, püstolitest ja väikekalibriolistest püssidest esines Tallinna politseimeeskond väärrikalt ja näidates väga häid tulemusi võitis Helsingi politseimeeskonna 82 punktiga. Vaatamata ebasoodsatele ilmastikuoludele laskmisel Helsingis, ületas meie meeskond 1. a. Tallinna-Helsingi politsei vahelisel laskevõistlusil Tallinnas saavutatud tagajärje 10 punkti võrra.

Kummagi pealinna meeskonnast võttis võistlusist osa kaheksa politseiametnikku. Tallinna politseimeeskonda esindasid: politseikomissar A. Ottisaar, abikomissar E. Sihv, assistent P. Sulev, v. agent H. Siirma, konstaablid V. Raidma, J. Roots, A. Peeto ja allkonstaabel A. Hütt.

Avaldatakse eeltoodud võitja meeskonna igale liikmele teenistuse nimel kiitust suure püüdlikkuse eest isikliku laskeosavuse arendamises alal. Ühtlasi palutakse võitjat meeskonda kui ka teisi politseiametnikke arendada edasi end laskealal, et esineda järgmisil võistlusil sama väärrikalt.

*

Ümberpaigutusi ja määramisi:

Politseivalitsuse direktori käskkirjaga: Tallinna-Harju Prefektuuri Sadama jaoskonna piiriala konstaabel Evald Mardna on paigutatud teenistuse huvides Tallinna 4. jaoskonna 6. rajooni konstaabliks 1. septembrist s. a. ja Politseivalitsuse registrator Robert Pärghmaa, kes sooritanud politseiameti kutseksami Politseikoolis 8.—10. märtsini s. a., on määratud Sadama jaoskonda piiriala konstaabliks 1. sept. s. a.

Raudteede Prefektuuris, ühenduses ühe konstaabli koha kaotamisega, on paigutatud teenistuse huvides: Tallinna-Sadama rajooni konstaabel Jüri Nurmekund — Nõmme 1. rajooni konstaabliks, Tallinna 2. rajooni konstaabel Juhan Park — Tallinna-Sadama rajooni konstaabliks ja prefektuuri konstaabel Juhan Randma — Tallinna 2. rajooni konstaabliks.

Viljandi-Pärnu Prefektuuri Karksi rajooni konstaabel Henn Allik on vabastatud teenistusest oma palvel 1. septembrist s. a. ja tema asemele on määratud Narva Prefektuuris kordniku kohal teeniv Politseikooli kõrgema klassi kursuse lõpetanud Rudolf Ojamaa.

Politseikooli alama klassi lõpetamise puhul Tallinna-Harju prefekti käsutusse jäetud Heinrich Peets on määratud Viru-Järva Prefektuuri koosseisu.

V. Põlder 40-aastane.

Möödunud 6. septembril pühitses Politseivalitsuse van-assistent Vladimir Põlder 40 aasta sünnipäeva, vaadates ühtlasi tagasi 15-aastasele teenistusele politsei keskasutuses.

V. Põlder sündis 6-dal sept. 1897. a. Läänemaal, Keinas. Lõpetanud 1914. a. Emmaste kihelkonnakooli ja kooliõpetajate ettevalmistamise kursuse Kuressaares, asus juubilar koolipõllule, kus vene ajal õpetajana teotes Oro ja V.-Lähtru koolides.

Eesti Vabariigi algpäevist kuni 1. maini 1922. aastal oli P. vanemaks kirjutajaks ja kantseleiametnikuks Sõjaministeeriumis. Tollest ajast peale — üle 15 aasta järjest — teotseb juubilar Siseministeeriumis politseialal kantseleiametnikuna, asjaajajana, sekretärina ja hiljem vanem-assistendina.

V. Põlderi teenistust on hinnatud muu seas ka Vabariigi Valitsuse poolt rahalise autasu määramisega 1928. a., kuna 1936. a. Kaitseliidu Kotkaristi Nõukogult annetati V klassi Kotkarist.

Soovime juubilarile palju õnne ja edu kauaseks edasiteotsemiseks kaasvõitlejana politseiperes.

Kordnik A. Tammela 15 a. teenistusjuubel.

1. septembril s. a. pühitses Tartu linna 1. politseijaoskonna kordnik Artur Tammela oma 15 a. teenistusjuubelit.

Juubilar sündis Tartus 17. märtsil 1893. a. Võttis osa maailmasõjast ja langes sakslaste kätte vang. Vangilaagrist vabanes 1918. a. sügisel asus elama Tartu. Juba järgmisel aastal, s.o. 1919. a. veebr. astus vabatahtlikuna Tartu Kaitsepataljoni ja võttis osa paljudest lahingutest.

Politseiteenistusse astus A. Tammela kordnikuna 1. septembril 1922. a. Tartu linna 2. politseijaoskonda. 1928. a. lähetati Politseikooli alamasse klassi, mille ta lõpetas samal aastal. Tartu linna 1. politseijaoskonda määrati kordnik A. Tammela teenistusse 1932. aastal.

Teenistuse alal tuntakse teda väsimatu töömehehena, kes oma lahkuse, sõbralikkuse ja heatahtlikkusega on võitnud oma ülemuse ja kaasametnike lugupidamise ja suurel arvul sõpru.

TOIMETUS JA TALITUS: Toompea loss, Tallinnas. Telef.: toimetus 471-90, talitus 448-92. Jooksev arve Eesti Pangas 513. Posti jooksev arve 377. Postkast 438. **Tellimishind:** aastas Kr. 6.—, poolaastas Kr. 3.—. Üksiknumber 30 snt. **Kuulutuste hinnad:** 1/1 lk. Kr. 60.—, 1/2 lk. Kr. 30.—, 1/4 lk. Kr. 15.—, 1/8 lk. Kr. 7.50. Välis- ja esimene sisekaas Kr. 100.—. Tagumine sisekaas Kr. 75.—.

Vastutav toimetaja: A. Liit. Tegev toimetaja: H. Põldvere. Väljaandja: Politseiametnike Keskkogu.

Suur valik: prille, kraadiklaase, fotoaparaate ja -tarbeid, habemenuge ja kõiksugu optikariistu.

Optikaäri **G. BERGER,**

Nunne tänav 1, Tallinn.

Politseinikele odavad hinnad.

Täiesti kindlad sissemurdmise vastu

on **Abloy**

Kindlustus-, taba-, ukse- ja mööblilukud. Ilma spiraalvedruta! Ilma tihvtideta! Abloy-lukk töötab patentseibidega.

ESINDAJA:

EVEKA — Kaubanduse Aktsiaselts

Tallinn, Tatari 28. Telefon 479-76.

Kone ja Silta O. Y. — Maskin och Bro A. B. Helsingfors. Finland.

Tarvitage ja nõudke kõikjalt ainult

Eesti Kiviõli A.-Ü.

kompresioonikindlat segamata kodumaa

BENSIINI

